

chronologiai kézikönyvét, mely nagyon elterjedt és sok nyelvre fordítottat le.

1752-ben Hell bevégezte a szerzet próbaéveit Besztercebányán. Ekkor megbízást kapott, hogy Nagy-Szombatban csillagvizsgáló-intézetet állítson, azonban, épen mikor e megbízásnak eleget teendő, útnak indult, egy ellenkező rendelet Kolozsvárra parancsolta, hogy ott hasonló intézetet állítva, egyszeresmind a mennyiségtant is tanítsa. Itt leginkább a villamosság foglalkozott és szorgalmasan kísérletezve, sok mindenre jött rá, a minék helyességéről később, — nem csak egy öröme, — Franklin és Becaria műveiből meggyőződhetett. Itt adta ki iskolai használatra szánt számtanát is. A matematika összes ágazatait ki akarta dolgozni. Erről a szándékáról azonban le kellett tennie, mert meghívást kapott Bécsbe, hol az 1755-ben elhalálozott Marioni helyére az ugyanannak eszközeivel felszerelt csillagvizsgáló-intézet főnökévé nevezte-tett ki.

Rendkívüli elfoglaltsága mellett is még mindig talált időt arra, hogy népszerű erömítáni előadásokat tartson, mindaddig, a míg a híres csillagászati Ephemeridák rendes kiadásába nem fogott.

A bécsi csillagvizsgáló-intézetnek tíz évig volt elismert tekintélyű igazgatója, ekkor — 1767-ben — Dánia azzal az ajánlattal tisztelte meg, hogy az 1769 jun. 3-án bekövetkező érdekes Venus-átvonulást Vardöben megfigyelje. Hell, mint maga mondja, nem kevéssé bámult ezen a meghíváson, mivelhogy Dániában senkivel sem állott összeköttetésben s így méltán hihette, hogy az ő neve ott teljesen ismeretlen. Mindazáltal némi levélváltások és Mária Terézia királynak belegegyezésének megnyerése után, készséggel határozta rá magát, társul választván a Fehérmegyében Tordason született Sajnovics Jánost, ki a bécsi csillagvizsgálóban két évig mellette segédkezvén, annyi csillagászati készséggel bírt, hogy esetleg az ő — Hell — megbetegedése helyette működhetett.

Hell Miksa társával, Sajnovicssal, már 1768 április végén elindult a nagy vállalatra és ment, akkor még mondhatni utatlan-utakon Kopenhágáig. Innen Skandináviába s a szárazon föl egész Throndejim, hol hajóra szállott és tengeren, nagy viszontagságok, sok és nehéz küzdelem után, egyszer még életveszedelemben is forogva, október haván végre Vardöbe ért.

Itt observatoriumot építve, a hosszú telet az ő örökös éjszakájával kihuzva, a fekvést csillagászatiilag meghatározta s a Venus átvonulását legfőbb mozzanataiban, t. i. a Nap korongján át való be- és kilépését meg is figyelte, tehát a legfőbb elemeknek, a melyeknek alapján a Napnak a Földtől való távolságát kiszámíthatta, — így birtokába jutott.

A visszautazás azonban sok idejét rabolta el. A közlekedési eszközök gyarlósága, a különböző pontokon több napig tartó veszteglés, végre a kopenhágai tartózkodás, melynek tartamát leginkább fogadtatások és különféle formások töltötték be, mind hozzájárultak, hogy Hell megfigyelésének eredményét késlekedve, a végre-hajtástól számított mintegy fél esztendő múlva tehette közzé.

Hozzájárult ehhez az a körülmény, hogy a nagyérdemű égi jelenséget a kedvezőtlen időjárás miatt a többi éjszaki állomások megfigyelői részben épen nem, részben pedig csak hiányosan láthatták. Nagyon is érthető tehát, hogy a csillagászok figyelme és érdeklődése egyszerre és Európáig terjedt felé fordult, s mikor végre megfigyelésének várva-várt eredménye napvilágot látott s a többi megfigyelő-jegyzeteivel összehasonlítva, az adatokban levő nagy differenciák nyilvánvalók lettek: a Hell-féle közlések meg-

bízhatósága általánosan kétségbe vonott s azoknak költött, vagy legalább is hamisított voltát Hellnek nyíltan szemére vetették.

A hosszadalmas és — valljuk meg — jobban tartalmatlan védekezések, miket akkoriban közzétett, hatástalanok maradtak s a nevéhez tapadt szennyfoltot le nem moshatták.

Hell a vád terhe alatt meg is halt. Történt azonban a huszas években, hogy Németország egyik legjelesebb csillagásza: *Encke* vállalkozott, hogy valamennyi megfigyelést, mely a Venus mult századbeli s így az 1769-iki átvonulásáról is megjelent, egybeveti s ezekből a Földnek a Naptól való távolságát kiszámítja, meghatározza.

A Hell Miksa-féle közleményekben ugyanazokra az akadályokra bukkant, a melyeken elődje is megütköztek; mindamellett a vardői állomás rendkívül kedvező fekvése mintegy rákényszerítette, hogy a Hell megfigyeléseit, úgy a mint ő azokat közzétette, felhasználja. De még ekkor sem világosodott ki, hogy Hell minő és mennyi változtatást tett közleményeiben — ha ugyan egyáltalán tett.

Végre a harmincas években egy szerencsés véletlen folytán megtalálták Pater Hell vardői naplóját, a melybe ott helyett, csillagászati megfigyeléseit jegyezte s ezzel — mint hitték — az egyetlen eszközt, melylyel az észleletek közétett adatainak hitelessége megállapítható.

Lütrov — akkoron még fiatal assistens — ráadta magát a kritikai munkálatra, megállapította, hogy a naplóban sok a vakarás, az utólagos beirogatás, s hogy a végeredmény szerint a Nap közelebb esnék a földhöz, mint a hogy azt Encke kiszámította. A vége az lett, hogy Hellről az utólagos kiigazítás vádját ismét nem lehetett levenni, de annyi kétségtelen volt, hogy a Venus átvonulását csakugyan megfigyelte.

De hova-tovább Hell számításait a legújabb és legjobb vizsgálatok adatai mindinkább helyesnek bizonyítják; a Nap közelebb áll a Földhöz, mint azt Encke kiszámította; a Hell parallaxis száma talál. Hozzá még úgy látszik, hogy az a napló, a melyről fentebb megemlékeztünk, még sem az eredeti s hogy az utóbbi valószínűleg Dániában maradt.

A dolog tehát ma úgy áll, hogy Hell számításainak végső eredménye nemcsak hogy reabilitálja, hanem oly vizsgálónak is bizonyítja, ki messze elébe vágott annak a kornak, a melyben élt.*

Pater Hell élete végső szakában kizárólag egy könyv megírásával foglalkozott, mely vardői útját részleteiben ismertetni lett volna hivatva. Azonban a művet nagyon is széles alapokon kezdte, a mi annyival nagyobb hiba volt, mint hogy ő maga teljesen vagyontalan lévén, 300 frtnyi fizetéséből még a saját életségét is alig fedezhette, nem hogy a kiadás tetemes költségeire áldozhatott volna. Igaz, hogy később Mária Terézia ehhez az összeghez, — tekintettel a kiadandó munka költségeire, — 400 frt személyes pótlékot csatolt, de még így sem volt a jövedelem arányban a kiadásokkal. És mivelhogy szerete fölösztatása is nyomasztólag hatott kedélyére, tervével előleges pénzbeli áldozatai daczára is, teljesen felhagyott s azontul csak csillagászati megfigyeléseit tette közzé.

Jellemző, hogy Dánia királya, VII. Keresztély, a tudomány érdekében végzett hosszú és veszedelmekkel járó fáradozásaiért évi 1000 frt járadékot ajánlott föl Hellnek, melyet azonban ő visszautasított, s mint hogy cs. kir. udvari csillagász létre fáradozásai eredményének dicsősége

* A magyar tud. akadémia Herman Ottó kezdeményezésére folytatni megindította Kopenhágában a kutatásokat azzal a céllal, hogy Hell ügye végre teljesen tisztázzassék.

megbízóit illette, s így ezért idegen fejedelem javadalmazását el nem fogadhatta».

A Bécsben fölállítandó akadémiának tervezetével is őt bízták meg. Ezt lelkiismeretesen ki is dolgozta, de a betöltendő helyekre csupa jezsuitákat jelölt ki, miért is Mária Terézia a tervet rövidesen visszautasította.

Ezután a világtól mind jobban és jobban visszavonult. Napjai teljes egyhangúságban perregtek le egymásután. Egészsége kielégítő volt egész 1792-ig. Ekkor hirtelen makacs köhögés rohant meg, melyet semmi házi szer elűzni nem birt. Fokozott gyöngült, úgy, hogy szobáját sem hagyhatta el, sőt már lábain megállni sem tudott többé. Vesztere egy török követ látogatta meg az intézetet, kit szobájában fogadott és tudományos eszközei mutogatásával tőle telhetőleg mulattatni törekedett. Ez alkalommal végkép kimerült. Tüdőgyulladásba esett, s noha orvosa mindent elkövetett megmentésére, minden késő volt. Nehány napig javulás és rosszabbodás között hanykódva, 1792 április 14-én d. e. 10 órakor kiszenvedett.

Hült tetemei Bécsből néhány mérföldre, Enzersdorfban, egy barátja, Penkler báró birtokán tétettek nyugalomra. Hamvai fölött *Denis* következő sírírata díszlik:

Corpore dum posito levior tellure relicta,
Condidit ad Superos *Helius* urget iter.
Et nunc has stellas, nunc illas transvolat, inquit:
Sat vos suspexi; despiciere incipiam.

HERMAN OTTÓNÉ.

ÁLOMVILÁG.

Bryant V. után.

Álmod volt, mely nem volt egészen álom: Sajkán valék mérhetlen tengeren; Sirályok szálltak csónakom körül, Búsán sivitva vészről szüntelen. Aztán kitört egy óriás vihar: Úvöltve tört rám a veszett elem; Szemem lehunyva vártam a halált — Multamba tévedt bolygó szellemem.

De változás jött álmod szellemére: A vész elűlt, a víz lecsöndesült; Szívróvány díszítette az eget, S a nap mosolygott a ború megül. Kis csónakom a part felé közelgett: Ott állt egy csábos szép tündérlány; Arczán mosoly, kitarva karjai — Jelen! te küldted álmodat reám.

Más változás jött álmod szellemére: Sajkán a révbe ért, s az égi lény, Kiért kiálltam annyi vészt s vihart, Örömsugárzó arcczal jött eléem. Ölemben zártam édes boldogan: Ajkunk egy hosszú csókban összeforr, Mely megjutalmazott küzdelmemért — E szép álom: jövőmnek álma volt.

POPINI ALBERT.

KAKUK.

Visszemlékezés.

Irta HALIS ISTVÁN.

Zsiga-névnapot tartottunk május másodikán. A névnapot ünneplő igazdának parancsolatjára már a lakoma kezdetén elzáratták a kaput, s így történt, hogy csak reggeli négy óra tájban sikerült elszöknöm, akkor is a megvesztegetett kapus segítségével.

Csöndes ballagás közben későn vettem észre a régen nem látott májusi hajnal csodaszépességét; de a mint észrevettem, rögtön megleveletem a mulatságban elgyötört testem, és a megújuló természet varázsa kiesett a közeli erdőbe, a nélkül, hogy akartam volna.

A harmatos fák alatt jártomban olyan könyvtívő lón testem-lelkem, mintha most is fiatal gyerek volnék még. A mindenséget betöltő ragyogás, a madár-füttty és friss levegő azokat az időket hozták emlékezetembe, melyeket régen

eltemetett a hivatalszobának pora. S mikor a távoli fákrol az a régi ismerős szó köszöntött; «kakuk-kakuk», akkor oly élénken fölrajzottak előttem gyerekkorom örömei, hogy megindultságom miatt behúnytam szememeit. Mert akkor el nem mulasztottam egyetlenegy alkalmat, hogy jövendő éveimet a kakuk-kiáltásokból meg nem állapítottam volna, sőt a kakukszó provokálása által esztendőim számát meg nem szaporítottam volna.

Az egyik emlékhöz láncszemek gyanánt kapcsolódnak a többiek. Magam előtt látom diákkoromat, mikor a tavasz kinyíltával az erdőben esatangoltam minden vakációs napon. A csatángolásból rendszerint az éhség kergetett haza, és tépet ruhában, elfáradva, néha esőáztatva állítottam be édes anyámhoz, mikor az anyai gondoskodás szülőszomorító, könyvkerülő, ruházésmán» kijelentések között elemozsinával sietett megtönni az éhes diákok.

Valami foglalkozásom mindig akadt az erdőben. Madarak fészékét kutattam, mokus után szalagáltam. A hol piros eper nevetett rám, ott beléhasaltam a fűbe: jaj, de milyen gyönyörűség volt azt az illatos gyümölcsöt szájjal leharapni a száráról, és csak akkor nyujtani utána kezemet nagy lustán, ha semmiképen se lehetett *amúgy* hozzáférni.

Egyszer annyira kedvezett a szerencse, hogy eleven kigyót tudtam fogni. Gyönyörű kis barna állat volt. A közönséges kigyó könnyen szelídíthető: hazáig ez is megszeliült egészen. Karsu tetét kedveskedve simogattam, ő pedig hizelevge, simán esüszött karomon föl-alá, remegő nyelvét ki-kinyújtogtatta. Imperatori méltósággal mutattam be a kedves állatocskát anyámnak. Hanem erre elszakadt az elszakadhatannak tartott anyai türelem és nagy hirtelenséggel kellett szegyzenszemre elfutnom az anyai látóhatáron tuleső bátoraság helyre, miközben jól hallottam, hogy Patkó Pistát és Sobri Jósikát magasabb polcra teszi édes anyám beszület dolgában, mint a hol én voltam.

Hej gyerekek, akkor volt ám a diáknak finom élete!

Október hónapban kezdődött a *beiratás*. Hogy ne szomorkodjunk: a beiratási aktushoz új ruhába öltöztettek bennünket, melyen annyi volt a ragyogó pityke, hogy örömrünkben alig tudtunk megállani ficskándozás nélkül a nagyhatalmu direktor úr előtt. Milyen gombozás vés ránk, mihelyt levághatjuk az új ruháról a fényes darabokat!

Tanulni nem volt szokás és így az iskolázás csupa mulatság volt. Úgy éltünk mint a kakukfiak: csak ettünk és verekedtünk.

Legfőbb kötelességünk volt megmenteni a hazát. Ezt már a beiratás után rögtön megtettük olyképen, hogy a kettefű madarakat művésziileg kivagdaltuk könyveink czimlapjáról.

Aztán következett a *törvény-olvasás*; ez alkalommal hirdették ki a két hétig tartó szüreti vakációt, a mi fölött annyira örültünk, hogy a fölolvastott törvényekből semmitse jegyeztünk meg magunknak.

A mi szüretünk abból állott, hogy pusztítottuk a szőlőt, dobáltuk a gyümölcsöt, lehevertük a füvet, lövöldöztünk olyan pisztolyokkal, melyeket nagy agyafurtság mellett csináltunk lyukas kulcsokból. (A rendes pisztolyok a policzánál voltak.)

Közben háborúst játszottunk. (Úgy bizony, Muki, háborúztunk! És most nagy nevetnémek támad, ha elgondolom, hogyan dugdossa majd előled ezt az újságot édes anyád, mert minden haszontalan firkalást végig szoktál betünni, te túlérett és mégis éretlen fiu, s e miatt attól fél édes anyád, hogy ezt is elolvassod és kedvet kapsz kék foltok árán megerősíteni gyönged izmaidat az általad rendezendő gyerek-ütközetekben. Ingvénvaló félelem! Ugyem verekedhetnél, mert ehhez társak kellenek, pedig most nincsenek játszó gyerekek.)

A háborúban mindenünk magyar huszár akart lenni, s az ütözött megkezdése előtt olyan verekedést rendeztünk annak tisztába hozása végett, hogy ki legyen német, a mely magánál a háborúnál is többet ért. Sőt ha fejünk beverése mellett győztünk: úgy lennének a megvert sereget, mintha fejünkkel az égig érünk. Csak hogy ilyenkor különféle ravasz módokon el kellett titkolnunk otthon a kapott folytonosság-hiányokat és daganatokat, mert fölfedeztetés esetén még egy ütözettel kellett végig harcol-

nunk a papával, részünkről — fájdalom — mindig diestelenül.

Hát az öregek hogyan kényeztettek bennünket! Sohasem volt számunkra egyebük mosolygásnál. Akkor még tudtak nevetni az emberek! A fölött is örültek, ha elverték hadseregünket a szomszéd potentátok.

Szüret után meg épen nem kellett tanulni. Igaz, hogy néha a tanító érintkezésbe hozott egy spanyolnádát a tudatlan discipulus poros nadrágjával, — de ilyen csekélységet akkor se vetünk föl, most pedig úgy tetszik nekem, mintha eszupán kedveskedés okáért tette volna tanítónk.

Aztán privátába nem kellett járni, sőt madám se volt melletünk, hogy francia szavakkal vexáljon. Nem volt magyar miniszterünk se, a ki azon törte volna esztét, hogyan lehet a diákok minél inkább megterhelni. Minket szigorú rendeletekkel akartak németté tenni. Az iskola volt a fészek, hol a magyar fiút németnek nevelik.

A szigorú rendeleteknek volt is eredménye: a diákság semmit sem tanult németül, sőt azt is eltagadta, mi ráragadt volna tanulás nélkül. Így nőtt fel az a nemzedék, mely maig se tud németül beszélni.

A német órákat nagy gaudium között tartottuk meg, mert ritkán volt szó a német nyelvről, hanem a legfőbb szór szavaltunk: huszárokról, kik sírnak, üstökösökről, *kinek* meg kell jelenni az égen, és több ilyen furcaságokról.

Csodálatos világban éltünk. *Zsványost* játszottunk legszívesebben, a futó betyár birta szeretettünk s a zsandárt gyűlöltek lelkünk mélyéből. Alig merem fölemlíteni, hogy az egész vármegye nevetett örömeiben, mikor *Apátiban* a Steueramt pénztárát elrabolták a szegénylegények, — mert most elmar előtt se tetszik valószínűnek ez a dolog.

Ugy június vége felé lehetett egyik csütörtökön. Epen zsványoztunk javában, mikor a sógorom közénk állított egy kocsiat és a szőlő-heggyre invitálta az összes zsványokat a zsandárokkal együtt. Nem akartunk elmenni, vizszatartott a pompás játék. Csak hogy a furfangos sógor tudta gyöngéinket: azt ígérte, hogy a szőlő-heggyen fölülhetünk a *Csillagra* meg a *Bujdosóra*. Micsoda? — egy pillantás alatt egymás hátán voltunk a kocsiakban; azzal a biztatással, hogy lóra ülhetünk, kieselhettek volna bennünket a világból.

Volt lovagolás a szőlőben! Persze, csak úgy szörén ültünk lóra, mert nyereg nem volt. De a nyereghiány nem tett különbséget, mert a ló épen úgy *megcsikozott* alattunk, mintha nyeregen ültünk volna. Sohase történt kutyá bajunk sem.

(Ezer szerencséd Muki, hogy nem mersz lóra ülni, mert ha egyszer leesnél: édes anyád még az orrodat se engedné kidugni a dunyha alul két hétig.)

A szőlőben munkálkodtak valamit. Nem tudom, hogy sarabolta-e vagy szőlővesszőt kötöttek, — de arra emlékszem, hogy a munkásoknak is ott volt egy sereg apró gyermeke. Akkor t. i. a munkásember magával hozta a szőlőbe az egész családját, a felnőttek dolgoztak, a gyermekek hancuzoztak. Különben sem tekintették másnak a szőlőmunkát, mint mulatságnak.

Hanem azért a gyermekeknek is hasznát vették, ha valami csellel munkába tudták fogni. Minket például imígyen fogtak meg.

Épen most rázta meg néhány munkás a cseresnyefákat és kezdtek összeszedni a túlérett nagyszemű *fekete cseresnyét* pálinkának.

En a fák alatt fekszem és mód nélkül kaczagok a fölött, hogyan csiklandozza hátamat a lehulló cseresnyetömeg. Nini, mily gyönyörű piros foltok pingálódznak a ruhámra! Kár, hogy mindjárt akad megrontója a jó mulatságnak. «Pista, te is szedj cseresnyét», — szólított meg a nevetőszemű sógor, — «egy hatost fizetek egy kosárért.»

Fölugrottam, mintha puskapól löttek volna ki.

— Igazán?

— Ha mondom.

Szó nélkül fölön fogtam egy kosarat, alig néhány perc alatt szünültem megtöltöttem cseresnyével — és a sógor elé cipelve kinyújtottam kezemet. «Hol a hatos?»

«Itt van!» mondja a sógor és mellényzsebéből kihalászott egy papiros hatost, miután figyel-

meztetett, hogy ilyen rögtön exequálni nem illő dolog.

(No, ezután nem kérem mindjárt a munkabért: tudok én böcsületet!)

Nem telik el öt perc: a gyerekek az egész hegyhátról odafutnak. Mindenik cseresnyét akart szedni.

Nem oda Buda. Csak az állhat munkába, ki fogadást tesz, hogy nekem adja a munkabért. A pénz összegyűjtjük, bemegyünk Kanizsára és veszünk egy kilyt eleven szamarat. Van ott elég. A ki több hatost szolgál, többször ül a számon. Milyen mulatság lesz ebből!

A sógor pedig kinevezett egyet közülünk számvevőnek és elment, azt mondvá, meg kell néz-nem a felső munkásokat. A csikók jó úton voltak már.

Mi pedig szedtük a cseresnyét túlságos szorgalommal. Annyi időnk se jutott, hogy összeveszhettünk volna a fölött, kiket fogunk megfizetni a számár vezetésével.

Ha egy-egy gyerek megsokalta a munkát és ellenzéki hajlamokat árukt el, a rögtöni eleséppással való fenyegetés újra engedelmes mame-lukká tette. A számvevői hivatal alig győzte, annynyi kosarat kellett jegyzékbe vennie.

Immáron két óráig dolgozhattunk. Mindig erősödött a lázongók száma. Magam is nézegettem, hogy jön-e fizetni a sógor, mert a hivatalos statisztika szerint már tíz forint körül van a járandóságunk. Persze a számvevő szemet hunyt a felig töltött kosarak előtt.

Nem lehetett tovább kitartani: beszünttettem a munkát, az összes munkások kíséretében fölkerestem a sógort, és jegyzék átnyújtás mellett formuláztam követelésünket.

A sógor elcsudálkozott. Hogyan lehet ez? Hiszen igaz, hogy ő ígért egy hatost egy kosárért, de azt meg is fizette; többet nem ígért, tehát ezen alapon nem szabad tőle követelni, két kosárért két hatost, háromért három hatost és így tovább számtalan sok hatosokat.

Nem volt elég, hogy nem fizetett, hanem impertinens cselekedéseket is tett bizonyos diákra, ki az examenkor lázsiást kapott, pedig nem tud helyesen gondolkozni.

Le voltam pipálva. A számár-részvényesek lyncheiése elől szöknie kellett a bank-alapító direktornak.

Mielőtt a kárvalottak magukhoz tértek volna megdöbbenésükből: én már a hegy éjszaki oldalán voltam, hol senki sem járt, és meglapultam a fűben egy óriási gesztenyefa alatt. Itt nem fognak megtalálni.

Valószínű, hogy öngyilkossá leszek, de tudatlanságomban nem jutott eszembe ily könnyű megoldás, mert az én időmbeli diáknak nem kellett mindent tudni, mint most kell. Pedig elke-szeredett állapotban voltam. Fejemet kezeimre nyomtam és megfogadtam, hogy föl nem nézek az egész világról.

A kétségbeesés eme pillanataiban madárkiáltozások ütöttek meg füleimet. Csak az Isten örízett, hogy fogadásom megszégésével rögtön fel nem ugrottam. Előttem, a ki megismertem a madarat röpieléséről, tolláról, fészkeről, tojásáról, fityüleséről, jajgatásáról, (mert jajszava is van minden madárnak,) előttem ezek a hangok ismeretlenek voltak.

Először ritkán, később sürűben kiabáltak az ismeretlen madarak; sőt fölöttem is röpködtek: tisztán hallottam figyelő füleimmel. Egyre nehezebbé lön fogadásom megtartása. Nem, azért sem nézek föl. Minden kísértés kárba vesz.

Egyszer suhintást ballok és madárszárnyak surolását érzem spenczeremen. (Kedvedért, Muki, megmondom, hogy mi volt a spenczer: zsarnokság elleni küzdelem pitykével.) Fölkaptam fejemet, mielőtt tudatára jöttem volna, hogy megszégem fogadásomat.

Két madarat láttam röpködni köröttem, azok egyike érintett meg; formájukról és hamvas színükről azonnal megismertem bennük a kakukot. Mellettem ide-oda röpködtek, köröket írva a levegőben. Szünet nélkül háborgatták a sir szeléről visszajött bankdirektort.

Néztem, néztem őket. Végre tündöni kezdtem a tapasztalt fölött. Mégis különös, hogy mindig itt röpködnek mellettem, holott rendszeren messzire kerülnek az embert. Vakmerőséggel határos, milyen közel járnak hozzám: utóbb még az orromat is beütik, ha nem vigyázok. Aztán mirevaló az a színetnélküli vészkiáltás, melyet csak a *fészekrákó* madarak hallhatnak, ha vesztély fenyegeti családjukat: hiszen a kakuknak nin-

esen családja, mert Hanák János (akkor használatos tankönyvíró) szerint — «hosszú ikfi farkkal bír a kakuk és más madarak fészkebe rakja tojásait».

Pedig ennek a kakukpárnak mégis fészke van a közelben valahol, akármit mond Hanák János. De hol keressem a fészket: fán, bokron, fűben vagy földszakadékban?

Megakadtam, nagy praxiáim dacára. Végre (hivatalosan mondva), tekintettel a körülményekre, általam a következő határozat hozott: «Emberek közé ügysem mehetvén, megvizsgálak kakuk, ha egy hétig kell is utánad leselkednem, hogy megtudjam miért bolondítasz engem!»

Mintha nem is ügyelnék a kakukra, fölkeltem, lesétáltam a szőlőhegy aljára, nagy kerüléssel visszajöttem és előbbi helyem közelében lefeküdtem egy lasponya-bokor mellé.

A két kakuk még mindig azon a tájon röpködött. Már nem jaggattak, tehát nem vették észre visszajöttömet. Rendesen a gesztenyefára repültek, miből megállapítottam, hogy ott van a feltételező: a fészek. Gondosabb megfigyelés után azt is láttam, hogy mindegyik visz valamit a csőrében, a mi csakis féreg lehetett, mert néha kivehettem, hogyan ficzkádozik.

Most már teljesen bizonyos voltam, hogy családjuk van, s az eledelt kicsinyeiknek hordják.

A ritka fölfedezésnek úgy megörültem, hogy a szamarat is elfelejtettem. Még egy darabig vizgáltam, jól megállapítottam, hogy melyik ágon kell lennie a fészeknek, azután fészes nadrágomnak némi hátránya mellett fölmásztam a gesztenyefára.

Csakugyan ott találtam fészket is, kakukfiókat is. Mindkettő meglepett: a fészek azért, mert zöld mohával volt benöve, vagyis a kakukpár nem csinált új fészket, hanem egy már sok évvel azelőtt elhagyott madárfészket foglalt el; — a kakukfiú pedig azért, mert egyesegyedül volt a fészekben, holott nincsen madár, melynek családja egyetlen fiókból állana.

Annyira falánk volt az a majdnem teljesen meztelen kakukfiú, hogy mindig eltátoztatta száját eledelért és többször bekapta újjaimat, mikor hozzányúltam.

A ritka madarat hamarjában zsebredugtam és megkezdtem a katabázist.

A visszavonulás közben megint meglepett valami: a kakuknak szeretete fia iránt. Mikor észrevette a kakukpár, hogy viszem a kicsinyüket, a szó szoros értelmében rám rohantak. Kiütötték kalapomat, csőreikkel vagdostak a kicsi hija, hogy le nem dobtak a fáról. A sok vétekekkel vádolt kakuknál erősebb szülői szeretetet találtam, mint más madaraknál. Maig is sajnálom, hogy szeretetük meg nem indított s vissza nem tettem a kakukfiút fészkebe, csak hogy a gyermek önzése nagyobb, mintsem megválni tudjon örömeinek tárgyától.

Alig értem földre, futottam az elhagyott pajtásokhoz. Arczom örömtől sugárzott és a kakukot magasra tartva kiabáltam: «Nézzetek ide, kakukmadarat fogtam, kakuk-kakuk!»

A hütelül elhagyott részvényesek hozzám özönlöttek, és bámulatukban elfelejtettek megverni. Azzal a ritka szerencsével kárpótoltam őket, hogy madaramat megsimogathatták, sőt némelyiknek azt is megengedtem, hogy kezébe foghassa.

Nyáig usztam a társak irigysége fölötti gyönyörben. De a dicsőség csak addig tartott, míg Szántó Jóska elkialtotta magát: «Nini, a madár dereka el van törve!»

Magamhoz ragadtam drága jószágomat és szem alá vettem. Csakugyan! olyan a háta, mintha valamikor eltört volna és a csont rozszul forradt volna össze; akkora lyuk volt rajta, hogy az újjam hegye belefért.

A fölfedezés lesújtott. Akkor még nem tudtam, hogy minden kakukfinak olyan háta van; Hanák János se tudta.

A kakukot majdnem elajándékoztam bosszúságomban, ha vissza nem tart az a gondolat, hogy nem szabad értéktelennek föltüntetni madaramat, mert ez esetben a füstbement számvásárlásért rögtön interpellálnak és bosszantnak. Azt mondtam tehát, hogy épen az teszi becsesebbé más madaraknál, mert törött háta van. Egész nap tüntetőleg dédelgettem a kakukot és sikerült a gyerekek bámulását ébrentartani, kik kitüntetésnek vették, ha ennivalót hozhattak madaramnak.

Este hazavittem. Puha fészket csináltam számára egy szakasztóban és napról-napra fokozódó

PUKY GYULA.
(Debrecen.)

ERDÉLYI SÁNDOR.
(Győr.)

VAJKAY KÁROLY.
(Budapest.)

LEHOCZKY KÁLMÁN.
(Pozsony.)

PAISS ANDOR.
(Temesvár.)

ÖSTERDOLF.

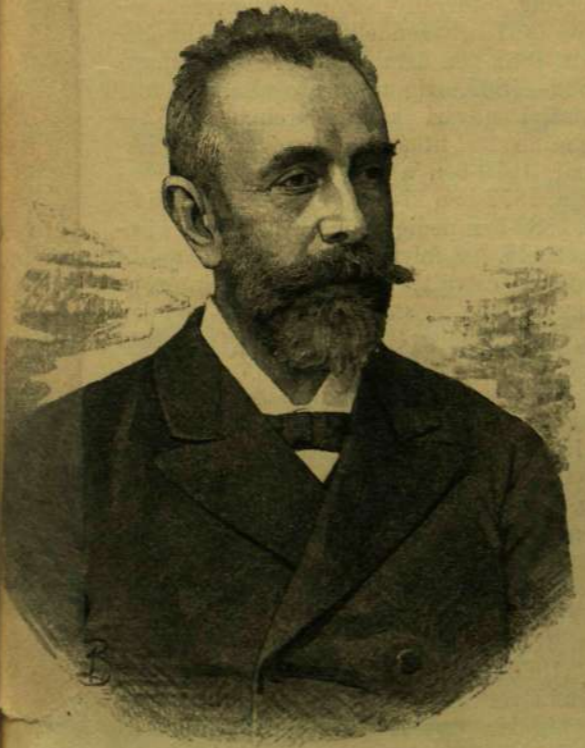
SÉLLEY SÁNDOR.
(Szeged.)

ELEKES PÁL.
(Maros-Vásárhely.)

BLASKOVITS ISTVÁN.
(Pécs.)

ZÁDOR GYULA.
(Nagy-Váradi.)

BERCZELI BERCZELLY JENŐ.
(Kolozsvár.)

gyönyörűséggel neveltettem. Mielőtt iskolába mentem, sohase felejtettem el szigorúan meghagyni, hogy a mig én a tudományt szedem magamba, addig a kakukot ellássák enniávalól, mert másképp valami borzasztó dolgot fogok művelni.

Igy ment néhány hétig. A madár fejlődött szépen. Alig jött ki a *pálczás tolla*, már olyan fúrge volt, hogy folyton vigyáznunk kellett reá, nehogy kiszökjék a konyhából, a hol szakasztója állott. Megevett az a madár mindenfélét: főtt húst, nyers húst, tészta, gyümölcsöt, ferge, bogarat. Megettünk vele mácsikot majd egy tányérral és még mindig tátotta száját eledelért. Nem csoda, ha néha azt mondta édes anyám: «Megezz bennünket ez az ördög madara».

Az ördög madara evett, míg megtollasodott, akkor elröpült és sohase jött vissza többé, miként eltűnt és nem jön vissza ifjuságom.

A KIRÁLYI ITÉLŐ-TÁBLÁK ELNÖKEI.

sem az 1872-iki szervezés, sem az 1875-iki redukczió nem volt jogszolgáltatásunk történetében olyan mélyreható, és oly gyökeres átalakulást ígérő intézkedés, mint az a reform, mely a királyi ítélő-táblák szétosztásával vsz kezdett. Amazok csak a bírói szervezetet, annak is csak alsóbb tagozatait érintették, míg a mostani első sorban szintén a bírói szervezetet illeti ugyan, de már félreismerhetlenül magán viseli azt a jellegét, hogy csak első lépés abban az irányban, melynek célja egy minden tekintetben megbízható, gyors és olcsó igazságszolgáltatás, a minek fájdalomosan érzett hiánya oly nagy akadály volt előhaladásunknak.

A nagy reformunkat az eddig központosított közbenső fórumnak országgrészek szerinti megosztása vezeti be; de nyomon követi a bírósági szervezet olyan rendezése, mely lehető a legelső fokig s az első folyamodású bíróságok színvonalának emelésében, az első fórumok javításában és erősítésében keresi a jó igazságszolgáltatásnak egyik föltételét; tehát ott, a hol az igazságot kereső közönség érintkezése a törvénylátó közegekkel a legmagyobb.

Ha ekként valamennyi fokozataiban meg lesz alkotva egy olyan bírói szervezet, melyre bizalommal tekinthetünk, — kevesebb aggodással léptethetjük életbe azokat a rendszerváltoztatás természetével bíró perjogi átalakításokat, melyek a mai nehékes írásbeli eljárás helyett a szóbeliség és közvetlenség alapelveire fektetve, eszményét képezik úgy a hazai jogszíválnak, mint azoknak, a kik segítségét igénybe veszik.

Megérthető, hogy ennek az egész jogéletünket átkaroló reformmunkének sikerére döntő hatásának kellett lenni az első lépés szerencsés megtételének. Végzetessé válhatott volna minden további reform-intézkedésünkre, s az egész törekvés sikerére, ha mindjárt az első lépés ballépésnek bizonyul. Ennek nem volt szabad megtörténnie. S ezért rendkívüli óvatosságra, tapintatosságra, s úgy a dologi, mint a személyi ügyekben tiszta tájékozottságra vala szükség, hogy a decentralizáció úgy vitessék keresztül, a mint azt a helyzet és a rendelkezésre álló erőtevényezők lelkiismeretes kombinálása megnyugtatónak mutatja ki.

Valóságos sztratégiát kellett tehát kifejtetni s azt tapintatos és erélyes kézzel hajtani keresztül. Annál is inkább, mivel itt nem egyedül körülményekkel, de egyúttal személyekkel kellett történnie a számvetésnek. A személyi jogos érdekeket lehetőségig összhangba kellett hozni a közérdekkel, de vigyázni, hogy ennek fölébe ne kekedjenek. A jogos magánérdekek teljes ignorálása könnyen vezethetett volna elégedetlen, önmagában meghasonlott felső bírói kar alkotására, s annak is csak az igazságszolgáltatás adta volna meg az árát. De a magánérdekek különös tekintetbevétele ismét az új bírói testületek he-

lyes szervezését tette volna lehetővé és megbenhíttotta volna már keletkezésük idején.

De gondolni kellett az erők kellő arányú megosztására is. Mindenhová el kellett vetni egy-egy olyan magot, mely erősebb, föllendülő szellem növelését ígérheti. A jogszolgáltatás külön szakjait is tekintetbe kellett venni, hogy minden táblának jussanak kiváló polgári, kereskedelmi és büntető bírói szakterek, melyek egymást a testület kebelében kiegészítik s ott az igazságszolgáltatás magasabb hivatása által szolgált jó szellemet ápolják s az alattuk működő bíróságokra is kiterjeszszék.

Ez volt az uralkodó szempont, mely a királyi táblák megosztásánál irányadóul szolgált, s mely-lyel szemben minden egyébként háttérbe kellett szorulnia. S hogy csakis ez volt a döntő, arról meggyőződhetett a közönség mindjárt az elnökök és tanácselnökök kinevezésénél, melyet minden körben meglepéssel fogadtak. Látni való volt mindjárt az első aktusból is, hogy az igazságügyminiszter e kinevezések megejtésénél minden politikai vagy egyéb befolyástól szigorúan elzárkózott s csak az igazságszolgáltatás érdekét tartá szembe előtt. Elnöki állásokra első sorban a meglévő bírói státusból, az elsőrendű jogászokat, információi és meggyőződése szerint a legjelesebbeket szemelte ki, mintegy Diogenes lámpájával kereste föl, míg azok előtt, a kik őt keresték, vagy a kiket illetéktelen ajánlatgatás tört előre, szíve és ajtaja zárva volt.

Azért az elnöki kinevezéseket minden beavatott ember úgy vette, mint a tehetség és jellem diadalát. A miniszter lenyult egész odáig, a hol az arra való emberek megtalálta; keresztültörtte a bürokratizmus merev korlátait s föl-emelkedett a legkárosabb visszahatásokkal járó anciennitás nyomásán, s nem törődve sértett hiúságokkal, vélt sérelmekkel, úgy járt el, mint a ki el van szánva, hogy a magára vállalt föl- adatot oly megoldásra vezeti, hogy abból az ország igazságszolgáltatásának haszna legyen.

Azért nevezte ki az új királyi táblák élére olyan elnököket, a kiknek tehetségében, jellemében elég garanciát látott arra nézve, hogy egy kitűnő magyar bírói kar felnevelésére alkalmasok s hogy azokat az intenciókkal, melyekert a törvény alkottatott, keresztülviszik. Neki férfiak kellett, kiknek kezébe bizalommal tehesse le a nagy felelősséggel, de ahhoz mért magasabb hivatással járó fontos tisztelet, az igazságot osztó magasabb bírói testületek vezetését, a fel- ügyelet hatályos gyakorlását s azon bírói szer- vezet előkészítését, mely a reformált polgári és büntető bíróságok gyakorlására alkalmasak. Neki férfiak kellett, a kikről erkölcsi bizonyos- sága volt, hogy vezetésük alatt a bírások tisztaságát helyi érdekek és befolyások nem fogják zavarni, kezökben a decentralizációtól any- nyira féltett jogegység a lehetőségig megóvatik s a királyi táblát meg tudják tartani felsőbb bí- róhi hivatásának magaslatán.

Csak az ehhez szükséges szellemi és erkölcsi képességek lelkiismeretes meglátolása után ejt- meg azon kinevezéseket, melyek az e hó 5-ike óta az ország tizenegy pontján már tényleg mű- ködő királyi táblák vezetését az itt bemutatott kiváló jogászok kezébe tették le.

VAJRAY KÁROLY, a királyi ítélőtábla elnöke Nesztora, a budapesti volt egységes királyi ítélőtáblának eddigi elnöke, továbbra is megmaradt elnöknek a budapesti, most már decentralizált táblánál. 1825 február 23-án Bécsben született, hol atyja a herceg Eszterházy-család házi or- vosa volt. Jogi tanulmányait a pozsonyi akadé- mián végezte a negyvenes évek elején, ugyanott töltötte a gyakorlati éveket Petőcz István megyei főügyész mellett; majd később, mint kir. táblai jegyző Zarka ítélőmester mellé esküdt fel. 1845-ben közügyvédi, a következő évben váltó-

ügyvédi vizsgálatot tett. Résztvett a szabadság- harcban, mint Ivánka Imre segédtsíjára. A sza- badságharc leverése után besorozták az oszt- rák hadseregbe, s itt felvitte a hadnagyságig s az ezred-segédtsíjra. 1857-ben mint százár- főhadnagy nevezett ki a pesti kir. országos törvényszékhez tanács-titkárrá. 1860-ban a szé- kesfejtővári cs. kir. megyei törvényszékhez ta- nácsnokká, s e törvényszék feloszlásával a pesti kir. táblához tanácsjegyzővé. Ez időtől fogva fo- kozatosan haladt előre, 1862-ben táblai titkár, 1866-ban hétszemélyes táblai tanácsjegyző, 1867-ben a táblánál számfelvető bíró lett; 1869- ben a legfőbb ítélőszékhez ideiglenes minőségű bíróvá, 1870-ben rendes bíróvá, két év múlva tanácselnökké, 1880 június 27-én a kir. tábla tanácselnökévé, 1886-ban a kir. tábla elnökévé nevezte ki a király s e minőségben tagja a fő- rendiháznak. Jogászai hírneve mellett, melyet szigorú igazságosságával és ernyedetlen szorgal- mával szerzett, Veka Lajos név alatt a szépiro- dalomban is, mint regényíró, előkelő helyet foglalt el.

PUKY GYULA, a debreczeni királyi tábla elnöke, Kükemezőn, Sárosmegyében született, 1840-ben. Jogi tanulmányait a pesti egyetemen kezdte, s Debreczenben fejezte be. 1863-ban a pesti kir. táblánál díjtalan, majd 1864-ben segélydíjas joggyakornok lett. Abaujmege 1867. évben tiszti főügyészévé, 1868-ban pedig törvényszéki he- lyettes bírájává és rögtön-ítélőszékének rendes bírájává közfelkiallással választotta meg a kitűnő képzettségű férfit, a ki 1868-ban már Abauj- megye törvényszékének rendes bírája s 1871-ben a kassai királyi törvényszék rendes bírája lett. 1877-ben a budapesti kir. tábla pótbírájává, s 1882-ben rendes bírájává nevezett ki. 1889- ben a kir. kuriánál mint kisegítő s ugyanaz év- ben mint számfelvető, majd 1890-ben mint a kuria rendes bíráját látjuk működni, előbb a polgári, majd később a büntető osztálynál, hol a nehezebb s a bonyolultabb ügyek elintézésé- vel tisztelte meg a kuria elnökének bizalma.

ERDÉLYI SÁNDOR, a győri kir. tábla elnöke, Bihar megyében Kisjenőn, 1839-ben született. Jogi tanulmányait a pesti egyetemen 1862-ben végezte, 1863-ban köz s még az évben váltó ügyvédi vizsgát tett, s 1863—1865-ben mint ügyvéd működött Budapesten. 1865-ben Pest város tisztviselői karánál nyert alkalmazást, 1867-ben pest-városi törvényszéki jegyzővé, 1869-ben főjegyzővé választották, s mint ilyen peres ügyekben bírói szavazattal felruházva mű- ködött 1870-ig. Ekkor az igazságügyminiszter által a kir. kuria semmitőszéki osztályához se- géd-előadóvá s 1871-ben a kir. táblához pótbí- róvá s 1875-ben ugyanoda rendes bíróvá neve- zett ki. 1877-ben kisegítő előadó a kir. sem- mitőszékhez osztott be, 1886-ban a kir. kuriá- hoz rendes bíróvá, 1888. aug. 22-én pedig a budapesti kir. táblához tanácselnökké nevezte- tett ki, hol az I. polgári tanács vezetésével volt megbízva.

ÖBERSCHELL ADOLF, a kassai ítélőtábla elnöke, Rózsahygyén, Liptó megyében született, 1839-ben. Szülőhelyén mint gyakorló ügyvéd 9 évig mű- ködött. Majd 1870-ben a pesti kir. táblához pó- tbíróvá, 1872-ben pedig rendes bíróvá neve- zett ki. 1877-ben kisegítő előadó bíró lett a semmitőszékénél, 1885-ben rendes bíróvá a kir. kuriánál, 1886-ban pedig a marosvásárhelyi kir. ítélő tábla elnöke lett.

BERCELLY BERCELLY JENŐ, a kolozsvári kir. tábla elnöke, Nógrádmegyében, Bercezen 1842- ben született. A jog- és államtudományokat a budapesti egyetemen végezte, s Pesten tette le a köz- és váltóügyvédi vizsgát. A pesti kir. ítélő- táblához 1863-ban díjtalan joggyakornoknak s ugyanaz évben a m. kir. udvari kancelláriához tiszteletbeli udvari fogalmazó-segédnek, majd 1864-ben valóságos udvari fogalmazó-segédnek nevezett ki. 1865-ben e minőségben Nógrád- megye főispánja mellé osztott be, majd 1867- ben ismét udvari fogalmazó-segédi állását fog- lalta el. Ugyanez évben az igazságügyi minis- teriumhoz rendeltetett be szolgálatra, mint fogalmazó. 1868-ban miniszteri titkárrá, 1872- ben osztálytanácsossá, s 1876-ban miniszteri tanácsossá nevezett ki. Mint ilyen az országos statisztikai tanács tagjává s 1877-ben az igaz- ságügyi miniszterium kebelében alakult fegyelmi bizottság tagjává lett. Ugyanazon minőségben 1884-ben a kir. javadalmat élvező főpapot után maradt törzsvagyon elkülönítésére és hagyaték rendezése céljából szervezett bizottság tagjává,

1885. évben pedig a kir. tábla tanácselnökévé nevezett ki.

ELEKES PÁL, a marosvásárhelyi kir. tábla el- nöke, Kükküllömege Sárd községben, 1835-ben született. Gimnáziumi és jogi tanulmányait a nagyszabedényi jogakadémia végzte. 1857-ben joggyakornok lett a nagyszabedényi, 1858-ban pe- dig figyelő az erzsébetvárosi, 1859-ben törvény- széki segéd a marosvásárhelyi volt cs. kir. tör- vényszékénél, 1861-ben hivatalától saját kérel- mére felmentett. 1865-ben felsőbírósági törvényszéki ülnök s kiküldött egyes bíró. 1867-ben ugyanott választott főbíró és tör- vényszéki elnök. 1869-ben a marosvásárhelyi kir. tábla rendes bírája, 1874-ben a kir. kuria semmitőszéki osztályának rendes bírája, s a ren- dezésnél pedig a kir. kuria rendes bírájává lett. A telekkönyvi ügyekben az ország egyik legelő- kapacitása, mely téren a kir. kuriánál a legbo- nyolultabb ügyeknek volt nagy képzettségű refe- rense.

ZÁDOR GYULA, a nagyváradi kir. tábla elnöke, a nagyváradi szeptemvir Zádor Györgynek fia. Született Pápán 1835-ben. A jogot a bécsi egye- temen hallgatta. 1857-ben államszolgálatba lépett, 1860-ban a magyar udvari kancelláriá- nál vállalt szolgálatot, melynek feloszlásakor 1865-ben udvari fogalmazó lett. Még ez évben az igazságügyi miniszteriumhoz beosztatván, elnöki titkárrá, majd osztálytanácsossá nevezte- tt ki, 1871-ben az elnöki osztály vezetésével bízott meg, 1872-ben miniszteri tanácsossá lett. Számos törvényjavaslat előkészítésében te- vékeny részt vett és számos kiküldetésben ré- szesült.

BLASKOVITS ISTVÁN, a pécsi kir. tábla elnöke, 1843-ban, Debreczenben született. Iskoláit szülő- városában és Budapesten végezte. 1864-ben ke- rült a táblához joggyakornoknak és ezen minő- ségben 1867 nov. 30-ig volt alkalmazva, ekkor aztán Waisz-féle alapítvánnyal Bécsbe ment és másfél évig mint joggyakornok dolgozott a bécsi cs. és kir. orsz. törvényszék büntető-osztályánál. Onnan visszatérve, 1870-ig a kir. táblánál fogal- mazó, 1870—1872-ig elnöki titkár volt. 1872-ben pótbírónak, 1877-ben rendes táblai bírónak ne- vezték ki s mint ilyen időközben (1880—1881) kisegítő bírónak osztott be a fennállott sem- mitőszékhez. 1882 jan. 1-én ismét elfoglalta a kir. táblán rendes bírói állását, tagja volt kü- lönböző polgári tanácsoknak, a kereskedelmi és váltótanácsnak is, később a III. polgári tanács vezetésével volt megbízva, míg aztán 1887 március 7-én a budapesti kereskedelmi és váltótör- vényszék elnöke lett.

LEHOCZKY KÁLMÁN, a pozsonyi királyi tábla elnöke, született Sátoralja-Ujhelyen 1838-ban; a jogi tanulmányokat a pesti egyetemen végezte el kitűnő sikerrel, a bírói és közigazgatási államvizsgát az eperjesi volt császári királyi főtörvényszék előtt tette le. 1856-ban a rima- szombati megyei törvényszéknek joggyakornok, s ugyanott törvényszéki figyelő, 1857—1860-ig a kassai országos törvényszéknek törvényszéki se- géd volt. 1861-ben rendelkezési állapotba he- lyeztetett. 1862-ben Zemplén megye első aljegyzője, 1862—1867. évig udvari fogalmazó a ma- gyar királyi udvari kancelláriánál, 1867—1870-ig miniszteri titkár az igazságügyi minis- teriumnál, 1870-ben a pesti kir. ítélőtábla ren- des bírója, 1877-ben kisegítő előadó a semmitő- széknél, 1882-ben pedig a kir. kuria rendes bíró- jává lépett elő, hol folyton a legnehezebb esőd-, kereskedelmi- és váltó-ügyeknek volt elintézője.

SÉLLEY SÁNDOR, a szegedi kir. tábla elnöke, Abarán, Zemplén megyében született, 1829-ben. Bírói gyakorlati és köz- és váltó ügyvédi vizsgát tett 1857-ben s a bírósági hátralekolt feldolgo- zására Penkercz küldetett, hol mint fogalmazó díjnok 1856—1858-ig működött, mint bírósági segéd Nagy-Kanizsán és Nagy-Váradon 1858—1860-ig, 1861-ben államügyési helyettes lett Nagy-Váradon; a következő évben ugyanezen minőségben szolgálatra beosztották a fenn- állott tiszántúli ker. ítélő táblához, majd Bihar- megyében lett főszolgabíró (1862—1865) és főjegyző (1865—1866.), s később III-ad osztályú alispán (1866—1867.), ugyanott a fenytő tör- vényszék helyettes elnöke 1867—1871-ig; 1872- től 1880-ig kir. ügyész volt a nagyváradi és budapesti kir. törvényszékénél. 1881-ben a kir. tábla rendes, 1887-ben a kir. kuria kise- gítő s 1888-ban számfelvető s még az év folyamán rendes bírójává nevezett ki. Mint volt kir. ügyész a legnehezebb bűnügyekben

referált s rendkívüli munkaképességével és ernye- detlen szorgalmával tűnt ki.

PAISZ ANDOR, a temesvári kir. tábla elnöke, 1836-ban, Somogy megye Marczali városában született. A jogi tanulmányokat a pesti egyete- men végezte. Ügyvéddé 25 éves korában lett és ugyanabban az évben szerezte meg a jogtudori ezmet is. 1861-ben, a rövid alkotmányos idő- szak alatt, Somogy megye aljegyzője volt, aztán gazdálkodással foglalkozott, míg 1867-ben a marczali kerület országgyűlési képviselővé vá- lasztotta s az országgyűlésen mint a ház jegyző- je is működött. 1869-ben a kir. kuria sem- mitőszéki osztályához segéd-előadóvá nevezte- teti ki. Még ugyanez évben a budapesti királyi ítélő-táblánál számfelvető bíró és 1870-ben ren- des bíróvá lett. 1882-ben kuriai bíróvá nevezte- teti ki, öt év múlva pedig tanácselnök lett a kir. ítélő-táblánál, hol a IV. büntetőtanács vezetését vette át. Az ügyvédvizsgáló bizottságnak két czikluson át volt tagja, a bírói vizsgálatok meg- tartására kirendelt bizottságnak pedig három czikluson át volt elnöke. Mint bírót erős judi- cium, gyors felfogás és szigorú igazságszeretet jellemzi.

TÖRÖK BORDALOK.*

I.

Mazenderán se látott, virágot szebbet nála.
Sviráznak selyme sem szebb, mind az ő haja szála,
Iszfahan narancsánál duzzad keble alma:
Bájának leírása, hogy férne hát e dalba! ?
Karesubb a rózsafánál, cedrusnál is kevélyebb,
Oh, drága, büszke leányka a te dicső személyed!
Baldóság netovábbja: karodnak ölelése!
Mindent od'adnék érte, de, ládd, e kancsót még se!

II.

Ha ingadozva lépdelek,
Azt mondják: bőven ittam!
Világ, oh! hányszor kértelek:
Ne aggodjál miattam!
Feledség bús magánya fed,
Mért hát e bírálat?
Régi világom újra vet
Vidám napomra árnyat?

It e magányban jó nekem:
A sas elszáll felettem; —
Nincs e világom egyebem,
Csak kancsóm és szerelmem!

III.

Szeretem én az éjket, s dicsérem lelkesülten.
Aranyugrót, verőfényt én soha nem becsültem.
Csak énekeljék mások fényét, dicső melegsét:
Én kedvelem az éjféli magasztos, néma csendjét.

Szép kedvesem lakáshoz, ha olykor lopva térek,
Az éjnek árnya fed bé, szövődnek hő regények; —
Ha titkukat kitárná verőfény szép sugára:
Átkot zúdítom ajkam a csaszka napvilágra!

Ha csordul serlegeknek tüzes nedűje néha:
Legyen tanuja éjféli, bizalmas, titkos, néma; —
S inunk ha roskadozék vagy botlanék a lábunk:
Akkor nem napvilágra, de éjszákára vágyunk!

IV.

Ha majd a kikeletnek szelid fuvalma árad:
Sirom felett mesét mondj, csodásat és vidámát;
Ha fenn a bérci csúcson dalol zengő madárka:
Siromról szedj virágot, s reám gondolj leányka!

Regélő ajkaidnak ambróziás szavára
Megnyílik bús siromnak fagyos, de gyöngye ára:
És újra hanganak majd kobozom vidám danái,
S iszik, szeret, dalol majd megint szegény Kidiáni!
KÖVÉRY BELLA.

* Általában érdekes dolog, hogy miként énekelik meg a bort oly népképződmények, melynek vallása szigorúan tiltja a bornak s minden szesz italnak élvezését. Az orientális világban régóta ismeretes, hogy Hafiz, Omer Khajám, Pirvuzi, Száddi, Kemal, Seindzi stb. stb., kiváló elszáraztatott zengték a tiltott ital «aldásos levét», «lelket üdítő mámorát», «vigasztaló szeredét». Ezáltal Kidiáni Efdendi-nek, az oszman költé- szet egyik hivatott művelőjének néhány bordalát mu- tatjuk be a költőnek «Nedzsat» (Sóvárgás) című gyűj- teményéből. Nevezetes, hogy a török, s általában a keleti bordalok rendszerint szoros és szerves kapcsolat- ban vannak valamely nemesebb szenvedélyvel, rend- szerint a szerelemmel. A forrás.

A ZSEBÓRA MINT IRÁNTYŰ.

Merre van itt éjszak? Oly kérdés, melyet igen gyakran hallunk, és a melyre a legtöbb esetben, fontoskodó körültekintés, a napba vagy a leve- göbe való nézés után, a jelenlévők mindegyike különbözően felel. Lesz olyan, a ki óralánczán egy kis tájót (compass) hord, a melyet kétes esetben azonban, — és elég okosan, — nem hiv tanácsadóul, mert hát «nem megy, nem akar mutatni», egy másik talán már jobb eszközt is bír, talán egy nagyobb zseb-tájóloja van, csak hogy azt rendezesen otthon szokta tartani, s épen mikor kellene, nincs kezénél.

Arra, hogy valamely helyen az éjszak-déli irányt elég pontosan kijelöljük, legegyszerűbb eszköz a zsebóra, melynek csak a számlapjára kell néznünk, és rögtön megmondhatjuk, hogy merre van éjszak. De hogy csináljuk ezt, vagy a zsebórához még valami titkosított melléké- szülék is kell? Dehogyan, az egész dolog oly egy- szerű, hogy mindenki csudálkozni fog, a ki hasz- nálatát először látja. Tényleg minden zsebóra iránytű is, feltéve, hogy a nap süt. Álljunk zsebóránkkal napsütöt helyre, és fektessük azt úgy, hogy annak óramutatója a láthatár azon pontja felé mutasson, a mely felett a Nap füg- gelyesen állani látszik, vagy úgy, — mi ugyan- azt jelenti. — hogy az valamely függőleges fal vagy fatörzs árnyékának szélével párhuzamos legyen, ezután olvassuk meg azon perczrészeket, a mennyire az óramutató a 12-től még távol van, — rövidebb ívet véve. Ha ezen ívet felez- zük is a felező pontot a számlap középpontjával összekötjük, akkor ezen egyenes az éjszak-dél vonalat adja. Például: ha reggel 8 óra van, akkor az óramutató és a XII-es szám között fekvő rövidebb ív 20 perczet tesz; a X-es szám épen ezen ív felező pontján fekszik, tehát ha ekkor az óramutató a nap felé mutat, a X-es szám épen dél felé mutat. Vagy legyen d. u. 4 óra 36 percz, akkor a XII-es szám és az óra- mutató között 23 percznyi ív fekszik; ennek felé 11-5 percz, vagyis az a pont, a hol az óra- mutató 2 óra 18 perczkor állott, és ez adja a dél irányt. — Ennek oka igen egyszerű s világos, mert a nap déli XII órakor a délkörben (a dél- pont felett) áll, és tizenkét óra alatt 180°-nyi utat (félkört) tesz meg, míg ez óramutató ugyan- ezen idő alatt az egész óralapot futja körül, te- hát 360 foknyi utat fut meg. Megjegyzendő még, hogy reggeli 6 óra előtt és esteli 6 óra után az óramutató s a XII-es szám között fekvő hosszabb ívet kell felezni.

S. R.

KINCSEK A TENGER FENEKÉN.

Csak kevés embernek van fogalma azon kin- csek mennyiségéről, melyek a tenger fenekén hevernek. Legújabbban a közönség figyelmét egy társulat vonta magára, mely oly czélból alakult, hogy két régen elmerült francia hajó kincseit a tengerből kiemeltesse.

A hajók egyike a «L'Orient» nevű hadisor- hajó, melyet Nelson tengermagy a nilusi csata alkalmával légbe röpített, a másik a «Maza Mundo» szállító hajó. Mindkettő az abukiri öbölben merült el.

Ha a kísérletek sikerülnek — a mi kétséget alig szenved — úgy nem sokára számos hasonló vállalat fog életbe lépni.

A «L'Orient» sorhajón hatszáz ezer font ster- ling aranyban és a la-valetti római katolikus székes-egyház kincsei, továbbá még rengeteg arany és ezüst pénz volt.

A hajót a francia direktorium Afrikába küldte Napoleon után, hogy a hadsereg hátralevő zold- ját kiifizesse.

Legújabbban Ponsonby kapitány búvárai az el- merült hajóból egy francia tengerésztiázt kard- ját és egyéb érdekes ereklyét hoztak fel. Ezen alkalommal egy óriási nagyságú tórhalat öltek meg, mely folyvást körülöttük uszált és a bú- várokat munkájokban zavarta. A szörnyeteg gyomrában két, nyolcz hüvelyk hosszú és négy hüvelyk széles, erős fadobozt találtak, melyben köszörületlen gyémántok — valószínűleg a la- valetti templomkincsből — voltak.

Valamint a «L'Orient» úgy 1799-ben a «Lu- tine» nevű harminczkét ágyús hajó is el- sülyedt.

A «Lutine» azon év október 9-én, leginkább pénzzel megrakva, a Texel folyó torkolatához in-

dult. Elindulása napján a hollandi partoknál hajótörést szenvedve, mindenestől elmerült. E hajóból tizennyolcz hónap alatt nyolczvan- ezer font sterlinget és arany pénzt hoztak elő a búvárok. 1814-ben a homokba elmerült hajó kiaknázására újabb kísérletek tetettek, de hét év alatt úgy szólnak semmit sem lehetett kihozni. Utóbb az angol Lloyd-társulat akként egyezett meg a hollandi kormányral, hogy ez utóbbi a Lloyd által felhozott értékek felét kapja meg, s így 1857-től 1861-ig, vagyis hatvan évvel a hajó elsüllyedése után, még ötvenezer font sterling sikerült megmenteni. Azóta a munkák 1871-ig tartottak, még pedig kitűnő sikerrel, mivel a társulat huszonegyezer font sterling újabb osta- lékot fizetett a vállalkozóknak.

Az 1806-ban Weymouth körüli elmerült «Abergavenny» nevű hajóval 62 láda ezüst dol- lár — hetvenezer font sterling értékben — is elveszett. Ezelőtt néhány évvel az egész pénz megkerült.

A múlt század vége felé rendkívül sok eset fordult elő, midőn pénzelt megrakott hajók el- merültek.

Igy a «De Brook» nevű angol fregatt 1798- ban az éjszak-amerikai partok közelében *Leures* mellett hajótörést szenvedett. A hajón 52 mil- lió dollár értékű arany és ezüst pénz volt, melyet az angol hajó egy spanyol hajóhadtól erővel el- vett. A hadi fogságba került kétszáz spanyol tengerész szintén elmerült a «De Brook»-kal. 1881-ben egy búvár-társulat alakult a kínai ki- emelésére. A sikerről még nincsen tudomásunk.

Az ember alig hinné, hogy oly értéktárgyak is kerültek meg, melyek majdnem 250 évig hevertek a tenger fenekén. Már pedig a «Harlem» nevű hajó a Jöremény-fok körül 1648-ban kínai por- cellákkal, muzeumokkal való ritkaságokkal, üveggel és ezüstművel megrakva elmerült, 1883-ban a porcellán egészen jó állapotban került napvilágra, sőt még a kínai pagódok is épen maradtak, míg az ezüstművek tetemesen megsérültek.

Jól jártak a braziliai partoknál elmerült «Thetis» angol fregatt kiaknázására vállalkozott búvárok, kik tizennyolcz hónap alatt a hajón volt 162,000 font sterlinget aranyban felhozták. Az angol kormány négy ágyú-naszádot rendelt ki oltalmukra, s ezenkívül hatvan ezer fontot fi- zett munkadíj fejében.

II. Jakab király uralkodása alatt szintén egy nagy mentési vállalat sikerült. Egy negyven- négy évig a víz alatt maradt gazdag spanyol hajóból, mely Dél-Amerika partjainál elsülyedt, 310 ezer font sterling értékű aranyat hoztak fel. 1687-ben az örvendetes esemény emlékére kü- lön érme készült, melyek most csak ritkán láthatók.

Az újabb időben előfordult mentési esetek közt első helyen áll a «XII. Alfonz» nevű spanyol posta-gőzös ügye. A hajó 1885 február elején Cadixből, a Havannába indulván, a Kanáriai szigetek előtt *Punta Ganodnál* huszonehét órai mely tengerben elsülyedt. Minthogy a hajón százezer font sterling értékű aranypénz volt, a biztosítók egy búvár-expedíciót szereztek, mely 1886 május havában munkáit a helyszínen megkezdvén, néhány hónap alatt a pénzt meg- mentették.

Még két esetet akarunk felhozni, midőn el- vesztett értékek és egyéb tárgyak nevezetes mó- don megkerültek. Ugyanis az «Iberia» posta- gőzössel 5000 darab sovereign (angol aranypénz) a melbourne kikötőben elveszve, ebből 3800 darabot a rakpart tövében megtaláltak. Továbbá Bogmor-nál (Írland) két postagőzös összeütköz- vén, az egyik közülük mindenestől elveszett, csak a hajó zongoráját vetették ki a partra Worthing táján a hullámok, és a megtaláló azt hiszi, hogy a hangszere még helyreállítható.

Ha már a tenger fenekén heverő kincsekről beszéltünk, a hajótörések szomorú lejástromát is fel kell említenünk. A hivatalos jelentésekből kitűnik, hogy 1855-től 1887-ig nem kevesebb, mint 90,158 hajó veszett el végképen, vagy tete- mesen sérült meg, szelvések vagy összeütközé- sek alkalmával. Ugyanezen időszakban nem ke- vesebb, mint 23,831 ember vesztette életét a tengeren, e szám még egyszer oly nagy lett volna a nemzeti mentőhajó intézmény nélkül, mely 23,939 embert mentett meg a haláltól.

Sok bajt okoznak a tengeren elveszett legkö- zelebbi rokonok és örökösök az illető család- doknak.

Igy például 1882-ben a marseillesi polgári

törvényszék előtt egy különös jogi kérdés merült fel. Ugyanis férj és nő egy hajótörés alkalmával elveszték. Most arról volt szó, és arra nézve kellett ítéletet hozni, hogy a két házastárs közül melyik élte túl a másikat, mert ettől függött egy 75 ezer font sterlingre rúgó örökség birtoklása.

Ehez hasonló eset 1767-ben fordult elő. 1766 október havában *Stauwix* tábornok második nejével és leányával ugyanazon hajóban Dublinból Angliába utazott.

A hajó a tengeren nyom nélkül elveszett, a nélkül, hogy a szerencsétlen eset közelebbi részleteit meg lehetett volna tudni. *Stauwix* kisasszony anyai részről való nagybátyja az örökség kiadását a polgári jog azon elvénél fogva követelte, melyben kimondatik, hogy ha szülő és gyermek együtt veszték el, s haláluk módja nem lenne kitudható, azt kell feltételezni, hogy a gyermek a szülőt túlélte.

A tábornok unokaöccse azonban megnyerte a pert, a mennyiben örökségi igényeit a nagybátyja ellenében a törvényszék jogosabbnak tekintette.

EGYVELEG.

* **Ernyős Eiffel-torony** lesz a chicagói világiállítás. A tornyot 940 láb magasnak tervezik s felfelé szélesebb lesz, úgy hogy a talajnál csak 20 láb átmérőjű s fenn már 200 lábnyi. Ezzel ellenkezőleg Mexiko kiállításában lesz egy mesterséges vasdomb, mely lépcsőzetesen keskenyedve mutatja be a mexikói élet és építézet fejlődését az aztekek korától napjainkig.

* **A belpoklosok védszentje** Kelet-Indiában Pir Jahanyan, melynek szent székényéhez a Sindhben fekvő Muzaffargarh városban, évenként áprilisban tömérdek belpoklos zarándokol, kik állítólag rögtön meggyógyulnak. Ha ekkor a szent lámpát érintik. A szentség körül egész belpoklos gyarmat van, kiknek betegsége állítólag nem ragályos.

* **A párisi zsebtolvajoknak** gazdag aratásuk volt nagypénteken a templomokban, különösen az áhitatoskodó nőknél. A Madelaine-templom ajtaja mellett levő sötét zugban sok elhanyagolt érzényt találtak s a rendőrség szimatolni kezdett. Egy elfogott tolvajnál 3360 forintot kaptak meg, melyet több zsebből gyűjtött.

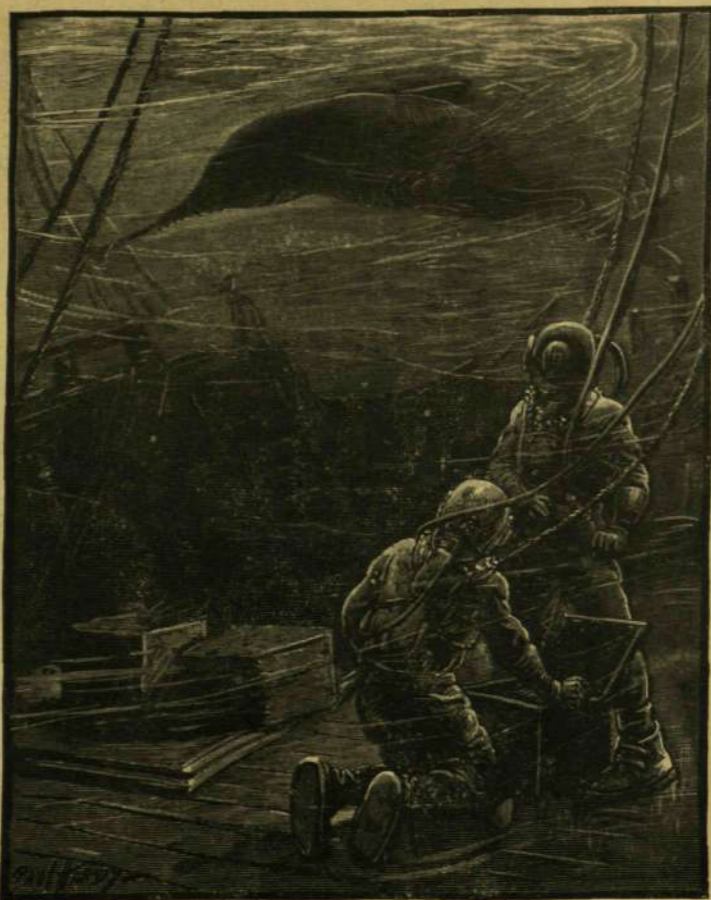
* **270 orvosi folyóirata** jár a chicagói orvosi könyvtárnak, ebből 95 ered az Egyesült-Államokból, 59 Németországból, 47 Franciaországból s 21 Angliából. A többi országok közül még Új-Zeelandból, Kínából, Japánból és Afrikából is jó egy-egy orvosi folyóirat.

* **A pápa, öreg korára** tekintettel, sokat enyhített régi spártai életmódján. Most már nem 4, hanem csak 6 órákor kel fel, ezenkívül delután két órát szundikál s 9 óra után lefekszik. Déli ebédje is gazdagabb, leves, hal, pecsenye vagy aprómarha, gyümölcs, régi claret bor, s este tojás és pecsenye pezsgóval s valami liqueurral. Mind a mellett sokat dolgozik s mindig fogad, bár az orvosok ellenzik.

* **Az influenza bakteriáit** állítólag felfedezte a levegőben egy chicagói orvos. Tény, hogy Amerikában e betegség nagyon pusztít. Chicagóban két hét alatt 1540 ember halt meg, 35 ezredrésze a lakosságnak s Pittsburgban 10 ezernél többen voltak betegek. Magában New-Yorkban 160 rendőr betegedett meg influenzában.

* **Kedélyes temetést** rendelt meg magának egy német eredetű amerikai vendéglős. Tánc-zene közt égették meg holttestét s legközelebbi barátai vitték fel hamvait a New-York mellett levő híres szabadságszobor teteféjére, honnan a négy világtájék felé szórták szét pohárköszöntések között, az elhunyt végakarata szerint.

* **A legnagyobb híd** a földgömbön most épít porosz mérnökök Radzivil herceg keletporoszországi birtokán. Egészen fából van és körülbelül egy német mérföld hosszúsága lesz.

A fűreszal a bűvárokat munkájukban zavarja.

235 év előtt elszütyedt kínai porcellán pagodok megtalálása a tenger fenekén.

Bűvárok a tenger fenekén egy agyút emelgetnek.

* **A Szent-János-bogár** szemét nagy türelemmel fényképezte le Exner bécsi tanár, s azt találta, hogy e szem is, mint a légyé és sok más rovaré, apró kis hátyákból áll, de egyuttal megtalálta abban egy ablak képét a mögötte álló toronynyal, s az által bebizonyította az azóta sokáig eredménytelen vitatott nézetet, hogy az ily összetett szemű állatok szemhátrtyája egységes és teljes képet nyújt, tehát ők is úgy látják a tárgyakat, mint az ember.

* **A görög orvosok** fizetéséről érdekes példa akrotoni Demokedes esete, kit hirneve miatt nagyon megbecsültek. Legelőször egy évig Aeginában működött s egy talentumot (2360 frt) kapott, később Athenben 100 minát (3936 frt) keresett egy év alatt; innen Polykrates samosi fejedelem hívta meg s két talentumot (4720 frt) adott neki. Midőn Polykrates megölték, Dariusz perzsa királyhoz jutott rabszolgaként s itt is nagy tiszteletben részesült szerencsés kurái folytán, de egy görög követség segítségével megszökött s Krotonba tért vissza, hol Milon athleta leányát vette nőül.

* **Buddha születéshelye** Buddhagyában nagyon elhagyott és piszkos állapotban van, s azért a kelet-indiai buzgó buddhisták gyűjtéseket eszközölnek a romok helyreállítására s új templom építésére.

* **A legelső mohamedán házasság**ot Angliában nemrég kötötték meg Liverpoolban a mozlím intézetben. A nő protestáns hitű volt s ezért először keresztény szertartás volt Londonban, de mivel a vőlegény mohamedán vallású, Londonban lakó ügyvéd volt, az új pár azonnal Liverpoolba ment, hol Mulvie, a mozlím egyház alelnöke, megáldotta őket. A szertartás igen egyszerű volt. Az új pár Mekka felé fordulva szónyegen állott s a vőlegény a pap után következő szavakat mondta: „Itt állok isten előtt s a kik itt összegyűltek, hogy velem örvendjenek. A te végzeted lesz az enyém, a te bánatod az én bánatom, örömed az én örömem”. Ugyanezt mondta el a menyasszony is s azután Mulvie alkalmi beszédet mondott, emlegetve Ádámot és Évát, Mohamedet és Kadilzsát, Fatimát és Alit s kiserelte a gyűrűket. Az isteni tisztelet félíg arabul, félíg angol nyelven tartott meg.

* **Gombvadászok** rémítgetik most Amerikában a híres embereket. Nem kérnek autográfokat, de igyekeznek közelükbe jutni és legálább egy gombot csipni el emlékül.

* **A német trónörökösben**, bár még csak 8 éves, oly erős a katonai nevelés hatalma, hogy közelebb feladott egy katonát, ki fegyverével nem szalutált neki, s követelte megbüntetését.

* **Kelet-India népessége** a legutóbbi népszámlálás előzetes eredménye szerint 25 millióval több, mint 10 évvel ezelőtt volt és kerek számban 285 millió.

* **Zene tojásfőzéshez.** Egy esztétikus műveltségű berlini szakács külön polkát komponált, melyet akkor kell kezdeni, midőn a tojást vízbe teszik és mire elvégzik, a tojás éppen jó lesz.

* **A telefon siketté** teheti az embert, ha folyvást csak egyik fülét használja az illető, míg ellenkezőleg ártalmatlan a fülnek.

* **Hideg korszakban** élünk jelenleg. Európában Dr. Hann Gyula észlelete szerint 1876 óta nem volt teljesen meleg nyár, éppen úgy, mint az 1838—1847 közt levő időszakban sem. Úgy látszik, hogy a melegségnek korszakai vannak, melyekre ismét hidegebb időszak következik. Jellemző a jelen korszakra nézve, hogy a szőlőtermelés egy földrajzi fokkal délibb irányba vonult s különösen Franciaországban sokkal később lehet szüretelni, mint eddig.

* **Franklin életéből** jegyzik fel, hogy husz éves korában Plutarch után indulva naponként csak egy font kenyeret evett s csak vizet ivott. Hat hétnél tovább azonban nem folytatta ezt az életmódot.

* **Építész is van** már a nők között. Parker Minervának hívják és Philadelphian működik.

ELEKTRA ÉS ORESTES.

Miután Budapesten a nemzeti színházban és utána Magyarországon több vidéki városában pártalan sikerrel adták legnagyobb görög drámaírónak *Elektra* drámáját, nem lesz talán érdektelen szemügyre vennünk, miként fogta fel a Sophokles darabjának két főhősét: Elektrát és Orestest a görög szobrászat. A görög szellemnek, a görög felfogásnak megértéséhez t. i. két út van: az egyik az irodalom, a másik a képzőművészet, különösen a szobrászat, melyben a görög szellem fölülmulhatatlan remekeket teremtet. A görög szobrászatban még közvetlenebbül szólal meg a görög szellem, mint a költészetben, mert a görögök szépség-érzékének még jobban felelt meg a testi, a térbeli, a látható alkotás, mint a költői, mely már valamivel elvontabb, kevésbé érzéki a szobrászatnál.

Az Orestesről és Elektráról szóló monda a leghíresebb mondák egyike volt, úgy hogy már eleve, a régi műtörténelmi források megvizsgálása előtt is, már valószínű, hogy a görög festők és görög szobrászok is megjelmeztek azt a két alakot, melyeket Sophokles *Elektra* drámájában a színpadon bemutatott a görög közönségnek. A görög festmények és szobrok túlnyomó nagy többsége elveszett ugyan és legfeljebb csak egy századrészt bírjuk annak, a mi volt egykor: de ezen aránylag csekély maradványok közt is van néhány festett és vésett Orestes és Elektra is. Akadt néhány nagyobb váza, (véletlenül a föld alatt találták) melyre jelenetek vannak ráfestve Elektra és Orestes életéből. E vázák (etruszk vázáknak is szokás őket nevezni) többnyire mesteremberek művei, de a rajtuk talált festmények annyiban érdekesek, a menyinyben többnyire jeles görög festmények utánzatai. Minthogy az eredeti képek mind elpusztultak, ez utánzatok reánk nézve igen fontosak, mert az elveszett eredeti képeket pótolják, csak belőlük láthatjuk, minő volt a görög festészet. Nápolyban a világhírű Nemzeti Múzeumban (Museo Nazionale) van egy szép váza, melyen Elektrát látjuk búsan merengve, apjának: Agamemnonnak sirján ülni. Előtte áll utazó ruhában Orestes, áldozatot hozva apja sirjánál. Természetes, hogy az ilyen vázák-kép inkább csak compositiójával, az alakok csoportosításával és nagy körvonalaival tűnhet ki: az arcz és a szem részletei, (a lelki hangulat eme legelső kifejezői) nincsenek rajtuk kidolgozva. Van Nápolyban ugyanabban a múzeumban egy híres szobor is: Orestes és Elektra, élénken beszélgetve a viszontlátás örömeiben. Mindakettőn bizonyos bőbeszédű izgatottság látszik. Maga a szobor, úgy látszik, egy régi görög eredeti szobor meglehetősen sikerült másolata.

De van ennél sokkal szebb Elektra-szobor is: olvasóinknak igen sikerült fénykép után készült másolatát mutatjuk itt be. Ez a görög szobrászat legjelesebb műveiből való, a nagy közönség előtt azonban nem annyira ismeretes, mint a hogy megérdemelné.

Vessünk egy vizsgáló pillantást erre a szoborra.

A szobrot a világ egyik leghíresebb gyűjteményében, a római *Ludovisi-villá*-ban őrzik. (Ott van egyik édes testvére, a fenséges *Junó Ludovisi* is.) Az *Elektra és Orestes* szobor görög véső műve, a görög költői felfogásnak görög márványban való kifejezése. Magunk előtt látjuk Orestest, a mint megismeri néjét, Elektrát. Ugyanez a jelenet, melyet Sophoklesnél is megtalálunk, csak hogy itt egy szobrász-költő mondja el a testvérek viszontlátását. Mindakettőn, Orestes is, Elektra is öröm és megráztottság látszik. Orestes jóval fiatalabb Elektránál, szeme kissé kiduzzadt a sírástól: most is könnyekkel télt. Egész lényében még bizonyos feszültség van, gyermekifjú létere alig mer még Elektra-val bizalmasnak lenni. Mesteri módon van jelmezve Elektra. Haja a gyász jelölül rövidre van nyírva. Mélyen meg van hatva, de mégis szelidség és nyugalom ömlik el egész alakján. Szemében kevesebb a köny, mint az Orestesében, de még több szeretet és lágyág sugárzik egész arczából. Apján való gyász és a viszontlátás öröme, keserű emlékek és enyhe érzelmek olvad egybe lelkében. Mintha egész halkán zokogva oda fordulna öccséhez: *Te vagy! Igazán te!*

Milyen gyöngéd, finom e felfogás! Mily sok érzelm és mégis mily nyugalom! Valóban a

Sophokles szelleme pároszi márványban kifejezve!

Az *Elektra és Orestes* szobor azon kevés ó-kori szobrok közül való, melyekre rá van jegyezve a szobrász neve. Szerzője Menelaos, egy görög szobrász, ki Augustus császár idejében élt. Ugyanez a szobrász-iskolához tartozik, a melyből való a fentebb említett nápolyi Elektra-szobor készítője.

A szobor emberföltött nagyságú (2 méter magas). Úgy látszik részben festve volt: a hajzaton még láthatók a régi aranyozás nyomai. A ruhák kezelése, a redőzet rendkívül mesteri, sőt már kissé mesterkelt is. Orestesnek jobb és Elektrának bal alsó karja modern kiegészítés. Orestes testét Canova simított ki és csiszolta ki oly elegans simára, mint azt ma látjuk.

rf.

VASUTAK AFRIKÁBAN.

A sötét világrész művelődésének öröndetes jele az is, hogy a vasutépítést a legutóbbi évek alatt Afrikának csaknem minden részében megkezdtek, sőt itt-ott már hosszabb vonalak kiépítését is tervezik, úgy, hogy rövid idő múlva már sok helyen fognak az emberek egész kényelemmel utazni, hol azelőtt az utazás életveszélylyel volt összekötve, vagy éppen valódi felfedező út volt.

A legelső afrikai vasutat Egyiptomban építették, s itt terjedt el a vasut legjobban. 1887-ben a Nilus deltáján már 2012 kilométer hosszúságú

vasut-hálózat volt. Kairótól délre eddig azonban csak Siutig terjed a vasut s legközelebb számdéknak azt Dzirsdzahig (145 kilométer) folytatni. A delta vidékén is terjeszkedik a vasut-hálózat, Port-Saidtól Kairóig és Ismailiáig építettek vasutat. Régebben az angolok Szuakimtól a Veres-tenger partján terveztek vasutat a Nilus s Athara összefolyásáig, Berber végállomással, de a háborús idők ezt a vasutat meggátolták. Ellenkezőleg most az olaszok építettek egy katonai vasutat Masszavától Saatiig (27 kilométer), melyet valószínűleg folytatni fognak Abisszinia benseje felé.

Hasonlóképp nagy a vasuti hálózat a francia földközi-tengeri gyarmatokban. Tuniszban már öt kisebb vasut van (410 kilométer), de többet is terveznek. Algírban 1888 végén 2562 kilométer hosszú volt a vasuthálózat, s ismeretes az a terv, hogy ezt a vasuti hálózatot minél jobbjá vezessék a Szaharába, hol a nyugati partokon levő vasutakkal összeköttetésbe hozzák. Itt Szenegambian már 396 kilométernyi vonal van a Niger felső része felé, s vele kapcsolatban gőzhajó-összeköttetés is van, sőt tervezik a Szenegál és Niger vidékének összeköttetését is, s e nagyfontosságú vasutból már kész van egy rész a Szenegál felső részén Kagestől Basulabeig (130 kilométer). Mindezeknek a vonalnak összeköttetése az algiri vasuti hálózattal, alkotná a sokszor emlegetett nagy saharai vasutat, mely ma már nem ábránd többé, bár a nagy költségek miatt kétségkívül nem egy pár év alatt fog megvalósulni. Különösen négy terv van napirenden. Rolland mérnök 2600—2800 kilométernyi vo-

ELEKTRA ÉS ORESTES. Ó-KORI SZOBORNŰ MENELAOS GÖRÖG SZOBORSZÁLTÓ.

nalakat akar építeni; egyik terv Oranból kiinduló vasútra gondol Ued-Messaurán át Tuatba; a másik képen menne El-Goleán át s a harmadik keleten Konstantinábul Uarglán át Amgüdb. Blanc mérnök terve szerint Dél-Tuniszból kellene vasutat építeni a Csád-tóig, s ez 3400—3600 kilométer hosszú volna. A Szahara-vasutak iránt oly nagy az érdeklődés, hogy már négy kérvény érkezett be a francia kormányhoz építkezési engedélyért s a kormány által kiküldött szakbizottság a Biskra-Uargla-Amgüd irány mellett nyilatkozott. Szárnyvonalakkal Timbukta és a Csád-tóhoz. Ezen útvonal nagyobb részén számos oázis van s irtézi kutak furása által ezek számát szaporítani lehetne. A költséget legalább 160 millió frankra becsülik.

A nagy Szahara-vasúthoz hasonló fontosságú lenne Afrika belsejének megnyitására a Kongo-vasut, melyet különösen Stanley sokszor sürgetett, hogy a Kongo alsó folyásának nehéz hajó-közlekedése által okozott bajok megszűnjének. A belga kormány által tervelt s már elhatározott vasut Mataditól menve Stanleypoolig (435 kilométer), a folyam déli partján. Négy év alatt lesz kész s építési költségei 25 millió frankra becsültetnek. Ezenkívül van már egy kis vasut 1889 óta a Kongo torkolatától Bomáig s a francziák egy más vonalat építenek innen saját birtokukba a katangai rézbányáig.

A Kongótól délre az előbb annyira elhanyagolt portugál területeken is megkezdik a vasutépítést. St.-Paul de Loanda fővárostól a 380 kilométernyire keletre fekvő Amboco portugál városig most épül egy vasut, melyet később Malangáig, a karaván utak csomópontjait akarják folytatni. Mossamedes várostól is akarják vasutat vinni a Chella fensíkig (175 kilométer) s engedélyt adtak két vasut-társaságnak, melyek közül az egyik Cuioától, Benguelától délre, a Koporolo völgyön s a Dombe Grande vidéken menne, a másik a Kunene torkolatától a belső földre a német terület határára. Ez utóbbit amerikaiak építik. A németek maguk is tervelnek vasutat a Damara földön.

Jelentékeny nagy vasúthálózat van Dél-Afrikának, habár csak a legújabb idők óta. Főbb vonalai: Fokváros-Kimberley (1127 km), Port Elizabeth-Colesberg (1029 km), ez utóbbi 621 km. hosszú szárnyvonalakkal. Az előbb említett nagy vasútvonalat Kimberleytől tovább fogják folytatni éjszakra egész a Zambesi folyóig s a múlt év végén már átadták a Vryburgig menő részt a forgalomnak, s jelen évben a szárnyvonalat Makefingig. Készen van továbbá az Oranje köztársasági vasut fővonala, melyet összeköttetésbe akartak hozni a Durban-Lady-smith vonallal s ezen kívül egy parti vonalat is építenek Durbantól a zuluk földje felé. Rövid idő alatt tehát Dél-Afrika nagyon könnyen bejárható vidék lesz.

A portugálok keleti birtokain még csak egy vasútvonal van készben, a Delagoa-öbölnek fekvő Lorenzo-Marquez erődtől Transvaal határáig, de nemcsak ezt akarják folytatni Pretoriáig s a Vaal folyóig, de Sofalától éjszakra is adtak engedélyt vasut építésére a Pongue és Araruma völgyében. Ezenfelül éjszakra az angolok építenek jelenleg egy nagy s fontos vasútvonalat Mombassától a Victoria-Nyanza-tóig (650 km) s a németek tervelnek több vasútvonalat a zanzibári partoktól a Tanganyika-tó híres kereskedelmi állomásáig, bár ez utóbbi tervek még nem jutottak el a megvalósulás küszöbéig.

Látható e szemléből, hogy a vasútvonalak zöme ma is Egyiptomban, Tuniszban s a Fok-földön van, de a haladás már oly értelem, hogy valószínűleg már a jelenlegi nemzedék megéri azt az időt, midőn Afrika belsejébe hatolhatnak, s a gőzösk s a különböző vasútvonalak nagy összefüggő hálózatot fognak képezni. Afrika művelésére nézve nagyon fontos dolog, hogy ez az összeköttetés mielőbb megtörténjen.

ELLINGER JÓZSEF.

1812—1891.

Múlt hó utolsó napján hunyt el a magyar nemzeti színház operájának egykor évtizedeken át törhetetlen erejének ismert első tenoristája, Ellinger József, ki évek előtt nyugalmba vonulva, újpesti nyaralójában apai és nagyapai örömei közt, de utóbb már egyáltalán kínos fájdalomban töltötte utolsó éveit.

Eleazár a Zsidónő-ben volt leghíresebb sze-

repe, melylyel a külföld legelső rendű színpadain is rendkívüli hatást tudott kelteni. A hatalmas hangú Eleazár hamar követte társát, a vidám énekű Gil Perezet (Közszegit), a kivel hosszú éveken át együtt aratta a tapokat a színpadon s aztán szintén éveken át együtt kártyáztattott vele vidámán a nyugalom nyújtás óráiban. Ma már ismét együtt vannak az enyészeten.

Ellinger, ki operánknál összesen 1082-szer lépett föl, megérdemli, hogy kegyeletes emlékezés tárgya maradjon. Nagyon birta az operai szereplés munkáját, mindig kedvvel énekelt, bámulatosan erős hangjáról pedig azt hitték, hogy elpusztíthatlan. Mikor tavaly márciusban teljesen elvesztette, úgy elbúsította magát, hogy szívbajt kapott.

Tavaly azonban még egy német lapban vidám irta meg életének viszontagságos folyását. Abból tudjuk, hogy 1813 december 3-án született Ó-Budán, hol apja vendéglőkben játszó zenész volt, ki fiát 13 éves korában egy sücszöhöz adta mesterséget tanulni. A negyvenes évek első felét a szegény fiú Temesvártól töltte, mint egy divatterekedő szegédje, de egyszersmind egy vendéglőkben éneklő quartetnek is tagja volt. Ezenkívül tánczot is tanított Szabó alispán (a Hollósy Kornélia sógora) házában s egy

Kozmata fényképe után.

ELLINGER MINT HUNYADI LÁSZLÓ.

pár polgár-családnál. Temesvárról Pozsonyba, majd Bécsbe ment, hol a Megerle társaságánál kórta lett tizenhat forint havi díjjal, s nappal Popera gyáros üzetében kalapokat árult ötven krajczár napidíjért.

Szerepet először a pozsonyi színházban énekelt; a «Norma» és «Belizár» kisebb szerepeit, erős lámpaláz mellett. Beckerek karmester 1846-ban a budai színházhoz hívta, de ott rosszul folyt a dolga s átjött 1847 elején a pesti német színházhoz kardaloknak. Ez a nagy színház azonban már február elején leégett s Ellinger újra elvándorolt Bécsbe, a Wien-színházhoz kardaloknak, majd Regensburgba, hol már mint tenorista «Márhá»-ban Lyonel szerepében tetszés mellett lépett föl. Innen Angsburgba került Lippert igazgatóhoz, ki hatvan forint havi díjjal szerződött s nem sokára vendégzerepelt: így Bregenzben, Lindauban és Feldkirchenben énekelgette a «Márhá», «Portici» néma «Stradella», «Lucrezia» és «Don Juan» tenorszerepeit. Majd Münchenbe ment, hol a zeneegylet hangversenyén működött. Innen Innsbruckba, 1850 februárjában pedig a gráci színházhoz szerződött. Két évig volt s színház tagja s 1850-ben ott énekelte először a «Zsidónő» Eleazárját, mely legjobb szerepe lett. A következő évben a bécsi operánál vendégzerepelt s 1852-ben e nagy műintézet tagja lett; de játéka

és mezza-voceja fogyatékos lévén, másfelé kellett néznie s 1853-ban vendégzerepelt Grácban, Drezdában, Berlinben, Rigában és Mithauban, honnan a pesti német színház igazgatója, Withe hívta meg. Haza jött tehát s a «Stradella»-ban lépett föl, de a bevételből csak 25 frt jutott rá, azonban erős hangjának híre futván, második este már 220, a harmadikon pedig 440 frtot kapott.

Vendégzereplése 1855 április haváig tartott, midőn a nemzeti színházhoz szerződtek. «Lucia»-ban az Edgár szerepében lépett föl, s itt szakadt vége hosszas vándorlásának, mert 1862-ig folyvást itt énekelt, jól érezvén magát Erkel Ferencz, Hollósy Kornélia, Füredi és Köszegi társaságában, Eleazár és Masaniello, Bánkban és Hunyadi László voltak főszerepei.

Mikor szerződése letelt, érezte, hogy a jó énekelezze még mindig ráfér, elment tanulni a híres Rogerhez Párisba s később Mulderhez Majna-Frankfurtba, s 1866 márciusában Erkel Ferencz újra a nemzeti színházhoz szerződött s ott is maradt 1879-ig, míg csak nyugalmába nem vonult.

Erőteljes, hatalmas hangjáért a mi közönségünk elnézte ábrázolásának hiányait. Külsőleg ugyan nem termett «Lohengrin»-nek, «Hunyadi László» deli magyar alakjától is távol esett; de ritka erejű hangját folyvást tapsolták, s Eleazárját nem hamar feledik, a kik hallották.

Nem igen érezte ő magát öregnek akkor sem, midőn nyugdíjba lépett. Gondolta, hogy még énekelhetne. Föl is lépett néha hangversenyben, legutolszor tavaly a rákospalotai dalkör estélyen, Eleazár és Hunyadi László áriáit tapsok közt énekelve. De nem sokára szélhűtés érte, mely megbénította lábait. Utóbb szívbajt is kapott, mely rövid időn véget vetett életének.

A LÉGÁRAMLATOK HATÁSA.

Talán már nagyon is közel járunk ahhoz az időhöz, midőn a kormányozható léggömbök életbelépnének. Addig is a léghajósok a légáramlatok természetét tanulmányozzák s azokról meglehetősen pontosan grafikus táblákat készítenek, melyek segítségével a léghajózás legnagyobb akadályai legyőzhetőek lesznek.

Legújabbán egy olasz léghajós, egy hiriapiró és egy spanyol mérnök kíséretében az Atlanti-Oceánon való átkelésre vállalkozott. A kísérlet nem sikerült, mert a Genából elindult ballont a szél a tengeről Piemontba hajtotta, hol Voghera mellett le kellett szállniok.

Ezek után aeronautikus körökben fontos kérdést vetettek föl, melyek megfejtése a siker esélyeit nagyon fokozandja. Ugyanis az a kérdés, lehetséges-e a léghajóval a Közép-tengeren átkelni és mi a különbség a föld és tenger fölötti légáramlatok közt?

Az olasz léghajós fiaskója előre látható volt, mert mielőtt a magasabb levegő-rétegeket felkeresnék, mulhatatlanul szükséges, hogy az ott uralkodó áramlatok rendszerét ismerjék, e nélkül az efféle kísérletek semmit sem lendítenek a kérdés tudományos megoldásán. A Közép-tenger légáramlatai rendszeres nyugat felől jönnek és majd éjszaka, majd pedig dél felől szoktak elterjedni, még pedig a nap bizonyos óráiban.

Igy tehát a Közép-tengeren könnyen átkelhetünk, ha Provence-ból, Spanyolországból vagy Algierből eresztjük útunk a léghajót, holott Olaszországból az átkelés még soha sem sikerült. *Arban, Argentiere Adolf és Brest* híres léghajósok mindannyian ezen kísérlet áldozatai. Legújabbán *Capazza* olasz léghajó szintén csak Korsika szigetét tudott eljutni, honnan az ellenkező légáramlat úgy elsodorta, hogy nyom nélkül elveszett.

Mostanában tehát a légáramlatok tüzetes ismerete és a léghajók czélszerűbb szerkezete nélkül legfeljebb kisebb és jelentéktelen utak tehetőek meg, de a léghajózás magasabb céljai csak úgy lesznek elérhetőek, ha a villamoság segítségével az áramlatok erejét legyőzhetjük.

A világ fegyveres békéje épen nem alkalmas arra, hogy e téren alapos és messzeható tanulmányozások eszközöltesse, mert eddigelő majdnem kizárólag hadi célokra használható léghajók és ballonok készítésével foglalkoznak, melyek legfeljebb 100—200 méternyi magasságból a tüzéség és nagyobb tömegű elpusztítására alkalmazhatóak, de a mozgás, gyors továbbítás és utazás tekintetében abszolút becsesl nem bírnak.

BUDDHA FOGÁNAK TEMPLOMA CEYLONBAN.

A földgömb legerterjedtebb vallásának, a buddhizmusnak, egyik legszentebb helyét mutatjuk be képen: Buddha fogának templomát Kandyban, Ceylon régi híres városában.

A templom neve mindenestre feltűnő, bár eléggé ismeretes, hogy a buddhaisták nagy tiszteletben részesítik az ereklyéket s így nem lehet azon csodálkozni, hogy templomot emeltek egy oly ereklye tiszteletére, mely egyenesen a vallás-alapító testének egy része, s mely ennél fogva a kegyeletes búcsújárók egyik fővonzó ereje. A híres ereklyét még most is lehet látni egy szekrényében, bár világosan nem vehető ki alakja s e mellett sokkal nagyobb, (felnett ember újjának hegyéhez hasonló), mint a rendes fogak szoktak lenni. Sokan kétségbe is vonják ennek az ereklyének hitelességét s adatokra hivatkoznak, hogy a portugál papok csakhamar a sziget meghódítása után kezöbe kerítették ezt az ereklyét s a goai érsek sajátkezüleg törte szét azt egy mozsárban s a port a tengerbe szórta. Ez az elbeszélés azonban nem teljesen hiteles s a buzgó buddhaisták azt is állítják, hogy ez alkalommal is esoda történt, mert valami szellő öszszedte a fogdarabokat s visszavitte Kandyba a szent szekrénybe, hol azután magukban ismét foggá alakultak.

Ceylon lakóinak, a szingáloknak, kik közül néhány évvel ezelőtt egy csoport nálunk is megfordult, többsége szintül meg van győződve a fog valódiságáról, habár a «hitetlen» európaiakkal érintkezve, most már nagyon kevesen hiszik azt, a mit őseik hittek, hogy t. i. ennek a fognak ura lesz mindig Ceylon ura is.

A templomot, melyet a bensülöttek nyelvén «Dela do Maligava»-nak neveznek, sok száz évvel ezelőtt építették az egykori szingál királyok s habár azóta sokszor kirabolták, most is nagyon szép, érdekes, s a buzgó zarándokok sürű adományai folytán nagyon gazdag. Még ha nem volna is benne a híres ereklye, máltó a megtekintésre.

DIVATTUDÓSÍTÁS.

Minden átmenet nélkül léptünk a tél fagyos légköréből a nyár perzselő nap-sugarai elé. A divat-világot kellemetlenül lepte meg az időjárás eme szeszélye, mert maga is szeszélyes lévén, nem szereti a mások szeszélyét elviselni. Aztán mennyi fejtörésbe került a tavaszi toilette-készlet beszerzése! És ime nincs is tavasz. A legtöbb ruha, kalap, köpeny nehéz már e valóban kánikulai napokra... gyorsan, gyorsan lenge, könnyű, nyári öltözékeket! De csak ovatosan hölgyeim! Ne adjanak túl a tavaszi-akon, ne is vessék számításba, valamely hozzáférhetetlen szekrény mélyébe, hanem tartsák kezük ügyében, mert a korai melegekben nem lehet megbízni és könnyen megtörténhetik, hogy az izzadást, didergést váltja föl.

Addig is lássunk a mostani idényhez szükséges toilette-cikkhez beszerzéséhez. Most járják a margit-szigeti séták, a loversenyi kocsiszások, kirándulások a hegyek közé; továbbá estélyek, ebédek, esküvők is díszes öltözékeket igényelnek. E czélokra megfelelő öltözékeket mutatnak be képeink.

Barna bársony és fehér nehéz selyembrokat szolgáltatják az anyagot a kis képen látható, díszes öltözékhez, mely azonbankül dúsban van ékítve arannyal. A mellbetét és a szoknya eleje fehér brokáttól készül, ennek az alját aranycsíkok, karikák és arannyal himzett tollak díszítik. Ez a dísz kissé költséges, de lehet igen szépen olcsóbban is hozzájutni. Csapnán olcsóbb brokátot kell venni, azt jól kibélelni siffonnal és mintán a kelmét rábába húzunk, a rajz körvonalait valódi arannyal körüllátni; ennek az eljárásnak is igen jó hatása van. A brokát újjak aranyos tüllből készült nehezen végződnek, a vállnál és a nyakkivágásnál is ilyen dudor ismétlődik, mely a nyaknál oly magas, mint egy Medicis-gallér, a fehér, aranyhimzésű betétes, barna bársonyderék a szoknyaéhoz van varrva, de a varrást egy csúszos bársony óv eltakarja, s az óv is aranyhimzéssel van borítva.

A sétáló két barátón a másik képképen különböző izselles bír és különféle divatnak hódol. A baloldalon lévő híve a XV. Lajos-korabeli viselnek, arra emlékeztet a halvány-zöld ruha szine és a hosszú, majd térdig érő fehér atlasz mellény szabása.

Apró, himzett virágok szegélyzik a mellényt. princeesse alaku felső ruha egészen egyszerű, csak a crémével bélelt, magas, zöld bársonygallér, mely mélyen lenyúl a mellre, képvisel más árnyalatot. Egy széles csokorban foglalják össze a bőre szabott hátulsó szövetet, melyet oldalt egy-egy bársony pánt választ el az előrésztől. A háttérben álló hátatfordító alakon lehet a hátulsó ríncozást látni. Az újjak fönt igen bővek, de egész szűken végződnek

ESTÉLYI ÖLTÖZÉK.

SÉTARUHÁK.

egy selyem ruche-sel. Vessz virázkalap, azaz helyesebben koszoru egészíti ki a toilette-t. A másik ruha deréka az annyira divatos lebbentűlkek len hosszabítva. A felső lebbentűlke keletkezőbb mint az alsó és lapos zsebbez hasonlít. Himzett paszomány-csíkok képezik a dísz, ezek ismétlődnek a lebbentűlken, a derék hajtókáin a lehajtott galléron, az ujjakon és a szoknya előrészen, a hol két paszomány-csik közt egy széles dudor, a ruha kelméjéből vonul végig. A könyökön is egy kis dudor két paszomány közé van szorítva, a felső újj kényelmes, bő, az alsó egészen szoros kélzölt képez. A hol a derék csukódik egy csipke-jabot (mellfordor) vonul le a deréig.

Iza.

AZ AKADÉMIA NAGYHETE.

Május 5-én kezdődött az akadémia nagygyűlése, mely vasárnap, e hó 10-én ér véget az ünnepélyes közülésel.

Az akadémia ügyrendjében az utóbbi időkben több reform történt, főképp a tagválasztásoknál s ez már egymás után a harmadik nagygyűlés, mely újabb és újabb alapszabályok szerint jár el.

Először megszüntették azt a régi szokást, hogy akárhány tagot választhattak; hanem meghatározták, hogy az akadémia hány tagból áll; aztán a tagválasztó szavazáson tettek módosításokat, a mi tavaly úgy ütött ki, hogy új tagot nem is választottak.

Az idén pedig az egyes osztályokat külön elosztályokra csoportosították, s a tagajánlást azzal korlátozták, hogy az osztályok kijelölő bizottságokat alakítsanak, e bizottságok pedig az egyes tagok által megválasztásra ajánlottak közül kizemelik a legeremesebbnak tetszőket. A kijelölő bizottság ajánlatai fölött az osztályok szavaznak, s a ki a kétharmad többséget megnyerte, az kerül az akadémia plenuma elé, mely véglegesen dönt. Ez eljárás a második osztályban nem talált valami lelkes fogadtatásra. A kijelölő bizottság ajánlottainak legnagyobb részét az osztály nem akceptálta, leszavazta, s elővette a bizottság által mellőzöttöket is, de azok közül sem nyerte meg senki a többséget. A második osztályban tehát ismét több hely marad üresen. A nagygyűlésről a következő tudósítást állítjuk össze.

Az osztályok tanácskozásai. Május 5-ikén az akadémia három osztálya külön tanácskozott a pályázatok, a jutalmak és tagajánlások fölött.

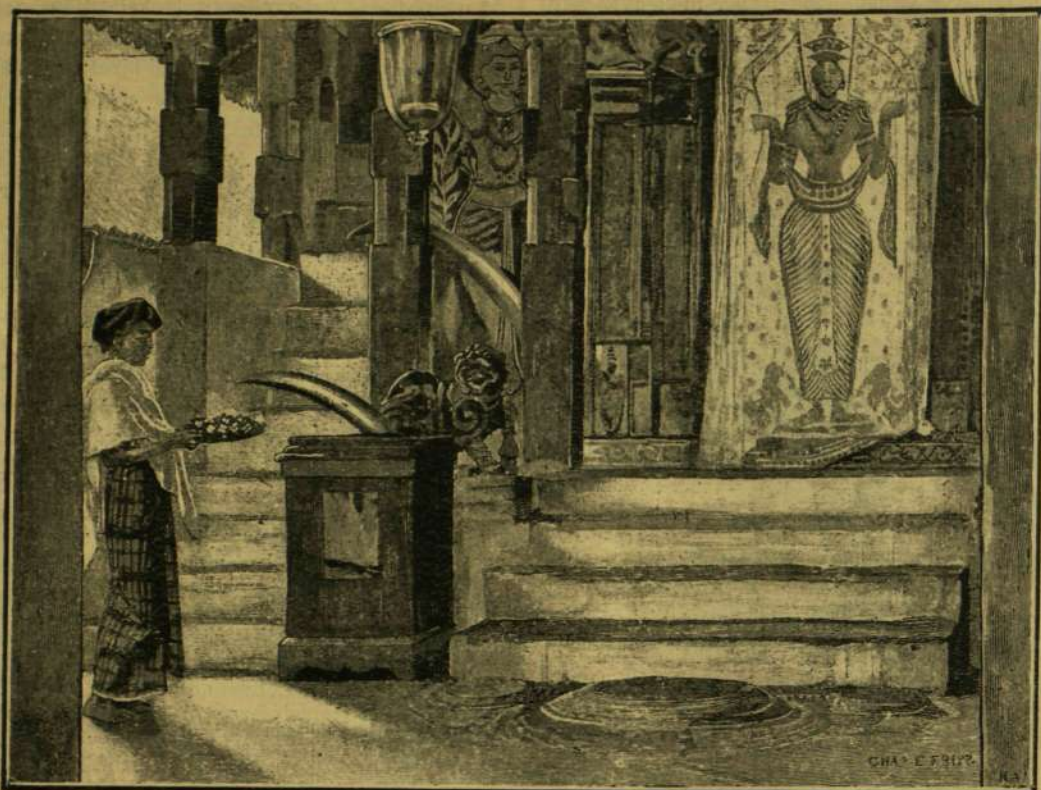
Az első osztályban üres hely nem volt, itt tehát tagajánlások nem történtek. A pályázatok eredménye: A *Bulyovszky-jutalmat*, mely hazafias költeményekre volt kitéve, nem adják ki. *Sámuel-díj* (15 arany) kisebb nyelvészeti dolgozatokra, elnyerte *Asbóth Oszkár*. A hangsúly a szláv nyelvekben című dolgozatával. Dícsérettel említték a Balogh Péter, Balázs József és Zolnay Gyula dolgozatait. *Groce-díj*, az aesthetika ó-és közép-kori történetére; a már tavaly pályázott mű szerzője az akkor még befejezetlen pályamunkáját befejezte s beküldötte. A bírálók véleménye alapján a jutalmat nagy dícsérettel kiadják. *Új pályázatok* lesznek: a Telemi-jutalomra; vigjáték; a Karácsenyi-jutalomra; vigjáték; a Nádasdy-díjra; nagyobb epikai munka; a Farkas-Raskó díjra; hazafias költemény; a Gorove-jutalomra; az aesthetika története; a újkorban Kantig.

A második osztályban ezutal filozófiai munkák pályáztak a nagyjutalomra, de az utóbbi 6 év alatt azonban jutalmazásra méltó munka nem találkozott. *Marczibányi-mellékjutalomra* ajánlva voltak a Domanovszky Endre és Felméry Lajos munkái, szavazás után Domanovszky lett a jutalom nyertője. «A renaissance kori bölcészet története» művével. A nyílt pályázatra Dedek Kereszteszöveget érkezett ajánlat a Domo-kos-rend történetének megírására. Megfogják vele bizni. Az olasz valuta kérdésének fejtegetésére egy munka érkezett, melyet a bírálók dícsérnek ugyan, de szükségesnek tartják, hogy a szerző még javítson rajta. A *Rókk Szilárd* alapítványból rendelkezésre álló 500 frtot Fröhlich Róbert munkájának «Panonia földrajza az ó-korban» kinyomtatására fordítják. — A tagajánlások fölötti szavazás sokáig tartott. Az A osztályban tiszteleti tagnak Nándor Nándor, rendes tagnak *Matlekovics Sándor* megkapták a kellő többséget; Plosz Sándornak a rendes tagsághoz néhány szavazata hiányzott. *Levelező tagokká* a kijelölő bizottság ajánlatai közül egyik sem nyerte meg a szükséges többséget; ajánlva voltak: Földes Béla, Vargha Gyula, Felméry Lajos, Nagy Ernő. A bizottságtól nem ajánlottak közül, 34 szavazattal Bokor József kapott 7 szavazatot, György Aladár 9 és Schnierer Aladár 16 szavazatot s így ezek közül sem választottak meg senkit. A B. osztályban a bizottságtól ajánlott 3 jelölt közül megválasztották *Csánky Dezsőt*, 25 szavazattal. Fröhlich Róbert kapott 15 szavazatot, Réthy László 18-at, tehát kisebbségben maradtak. A bizottságtól nem ajánlottak közül szavazatot kaptak: Demkó Kálmán, Király Pál dévai tanár, Marczai Henrik, Márki Sándor, Ováry Lipót, Szendrey János, Wosinsky Mór. Külföldi taggá ajánlották *Báding* Károly lipcei egyetemi rektor, jogtudományi író.

A harmadik osztályban a természetudományi pályázatra nem érkezett pályamű s így a jutalmat 1894. decemberre tűzik ki újra. A matematikai pályázatra öt pályamű érkezett, de a díj ki nem adható s újra kitézik a matematika, vagy matematikai fizika köréből szabadon választandó monografiára. A tagajánlások fölötti szavazás eredménye: tiszteleti tag dr. Margó Tivadár 35 szóval 8 ellen; rendes tagok: Wartha Vincez (32—11), Fröhlich Izidor (34—9), Schuller L. (29—14), Thanhoffer Lajos (40—3). *Levelező tagok*: Liptay Sándor, Vályi Gyula, Fabinyi Rezső, Illosvai Lajos, Brusina Spiridion (horvát), Laufenuer Károly, Schmidt Sándor. *Külső tagok*: Dalton Hooeker angol botanikus; Naeghesti Károly botanikus (München) és Vant Hoff holland vegyész.

A végleges tagválasztások a május 8-iki nagygyűlésre tüzetek ki.

Május 6-án az összes osztályok nagygyűlése kezdődött b. *Eötvös* Loránd elnöke alatt. A tárgyak

BUDDHA FOGÁK TEMPLOMA CEYLONBAN.

nagy részét az osztályok megállapodásainak előterjesztése tette. Ezeket a nagygyűlés mind helyben hagyta.

Legelőször is a *vasárnapi ünnepélyes közlés* programját állapították meg. Az előki megnyitó beszédén, s a főtájkár jelentésén kívül csak egy tárgya lesz: *Kállay Béni* közös pénzügyminiszter-tartalmébeszédét gr. Andrássy Gyula fölött. — Az *akadémiai nagyjuttalomra* néve a nagygyűlés helyben hagyta a III. osztály javaslatát, hogy az nem adatik ki, a Marczibányi-féle mellékjuttalmat pedig Domanovszky Endre műve kapja.

Az első osztály köréből az az új, hogy a Kóczán-féle drámai jutalmat felfüggesztették, mert maga az alapító úgy intézkedett, hogy mikor már elég jutalmat adott, az a kinyomtatandó „Magyar történelmi színműtár” számára. Az idén tehát a négy nyertes darab kinyomtatására fordítják a 100 drb aranyat. — Ezután felbontották az első osztály által a száz-aranyos Gorove-díjjal kitüntetni javasolt „Az ó- és középkori esztétika története” című pályamunka jellegű levélét. A bírálók nagy dicsőretnél szólnak mind a tárgy teljességéről, mind az előadásról. Szerzője dr. János Béli aradi főgymnásiumi tanár. Annál inkább is megdöbbentek, mert a szerző eddig ismeretlen volt irodalmi körökben. — A *taajánlásokat* a nagygyűlés helyben hagyta. Végül meg a fölött szavazták, hogy az akadémia elhunyt másodikokéknak, *Stöckel Józsefnek* arcképeit elkészíttessék-e a képes terem számára. Ezt elhatározták 22 szóval 3 ellenében.

Az igazgató tanács május 7-ikén rövid ülést tartott. Az akadémia ügykezelésére vonatkozó tárgyakat intézték el és a kisebb alapítványokra vonatkozó ügyeket beszélték meg. Azután gróf Csáky Albin közoktatásügyi miniszter egyhangulag az igazgató tanács tagjává választották.

E hó 8-ikán a tagválasztások voltak kitűzve. Ezel az akadémia elintézi ügyeit. Vasárnap d. e. 10 órák az ünnepélyes közlés lesz.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Mikszáth összegyűjtött munkáiból ismét két új füzetet adtak ki a Révai-testvérek. Ezek az *Uraik és parasztok* című kötet folytatásai. A kisebb elbeszéléseknek, jóízű rajzoknak, elmés adomáknak újabb sorozata van a két füzetben. Ára egy füzetnek 35 kr., s így csekély költséggel bárki megszerezheti a népszerű író műveit.

Az ember tragédiája új fordításában. Spöner Andor képviselőtől, ki Petőfitől s több költőktől gyakran fordított jó sikerrel német nyelvre, megjelent Madách nagy drámai költeménye Lipcsében, Wigand Ottó kiadásában. Már 1887-ben közreboesította ezt a szerző; de csak baráti körben osztotta szét. A kritika méltánylattal fogadta, Spöner pedig időközben meg simított és javított fordításában. Az előszóban részletesen tájékoztatja az idegen olvasót Madáchról és művéről, egyszerűen megfogalmazza a Dóczy Lajos fordításával, mely Madách művét nem az eredeti alakjában, hanem szabadon választott versformában, rimek nélkül adja. Mind Dóczy, mind

jelenő folyóiratából az apríli kötet Zrínyi Miklósnak, a szigetvári hőnek, egykorú időből fenmaradt arcképével van díszítve, mert a kötet több közleménye foglalkozik a Zrínyikkel. A tartalom következő: Tényleges létszámok és hadi felszerelés Rákóczi hadseregének ezredeiben, közli Thaly Kálmán. Nemzeti függetlenségünk védelmezése III. Henrik ellen. Kiss Lajostól. (Az 1890-ik évi hadtörténelmi pályázatán megdicsért pályamunka.) Szigetvár elfoglalása 1566-ban. (Török forrás szerint.) Thury Józseftől. Az 1607-iki hajdúadás történetéhez, közli dr. Komáromi András. A szegedi veszedelem, Czimmer Károlytól. Zrínyi Miklós a költő ereklyéi Vótáiban, Majláth Bélától. Hadtörténelmi apróságok és hadtörténelmi művek ismertetése.

Akadémiai füzetek. A tudományos akadémián tartott előadásokból megjelent *Az athenai alkotmány-történelem korszakai* Schwarcz Gyulától, ki e fejtegetésben a british muzeumban felfedezett régi görög iratokat, (melyeket Arisztotelész egyik elveszett munkájának tulajdonítanak) is felhasználta. Ára 60 kr. — *A Matematikai és természettudományi Értesítő* 5-6 füzetét együtt jelent meg, közölve az akadémia III. osztályának februári és márciusi üléseiből több felolvasást.

Kivonatok Hontvármegye jegyzőkönyveiből, készítette Pongrácz Lajos Hontmegye főjegyzője, utóbb alispánja. A munka e második füzettel nyeri befejezését. A kivonatok az 1848-49. és 1860-61. epochákra vonatkoznak és a történet-vizsgálóra nézve igen érdekesek. A füzet ára 80 kr.

A marokkói sáska Magyarországon. Irta Sajó Károly; megjelent az állami rovarvadász állomás közleményeinek sorozatában. Leírja az 1888., 1889. és 1890-dik évi sáskajárást és írtást. Ezenkívül élettani adatokat közöl a marokkói sáskajárásról és ismerteti a sáska természetes ellenségeit. Végül földrajzi áttekintést nyújt a hazai sáskajárásról és a marokkói sáskának Algírban való fellépését ismerteti. A dolgozathoz nyolcz ábra, egy térkép és egy fénynyomat van mellékelve. Ez utóbbi érdekesen ábrázolja a szegedi sáskairtás folyamatát. A 79 lypa terjedő füzet a földművelésügyi miniszterium kiadásában jelent meg.

Az erdélyi gazdasági egyesület könyvkiadó vállalata. A gazdasági ismeretek egyszerű terjesztésére sokat tesz azokkal a kis füzetekkel, melyek gyakorlati szakemberek tollából kerülnek ki. Harmadik évfolyamában van most a hasznos vállalat e napokban ismét két jó könyvecskét becsőtött közre. Kivált *„A ház kert”* című oktatás igenes a kisebb kertek berendezésére, jó felhasználásra. Elmondja, hogyan osszuk föl különböző vetemények számára, milyen eljárás kell követni, melyek azok a planták és fák, melyeket legtöbb haszonnal fogadhatunk kertjeinkbe. A virágos kertekről sem feledkezni meg. Irta Ritter Gusztáv, a kolos-monostori gazdasági intézet főtitkára. Ára 40 kr. — A második füzet: *„Az aqadát érdeklő káros és hasznos állatokról,”* írta dr. Szaniszló Albert; ára 25 kr.

Törvénykiadások. Réth Mór kiadta, jegyzetekkel és magyarázatokkal az *ipari és gyári alkalmazottak betegség esetén való segélyezéséről* szóló törvényt; ára 50 kr.; valamint az *ipari munkának vasárnapi szüneteléséről* szóló törvényt, melyhez csatolva lesznek még a végrehajtási utasítások is, s ára 40 kr. — *A Lampel-féle* könyvkereskedés és két törvény együtt jelent meg s ára 20 kr.

Iskolai könyvek. A Lampel-féle könyvkereskedésben megjelentek: a *„Német írók iskolai tára”*-ban a 2-ik és 3-ik kötet, az egyikben Herder *„Cid”* költeménye, magyarázatokkal, jegyzetekkel ellátta dr. Hoffmann Frigyes; ára 50 kr. A másikban Göthe *„Iphigenia”*-ja, szövegjegyzetekkel és irodalomtörténeti fejtegetéssel Haraszi Gyulától; ára 30 kr. Továbbá: *„Az ábrázoló geometria elemei,”* polgári iskolák II. és III-ik osztálya számára, második kiadás, írta Adamovics János; ára 80 kr. *„Alak és mértan,”* polgári leányiskolák és tanító-képezdek számára, írta Mayer Miksa, az új tanterv alapján átdolgozták és bővítették Zettner Ede és Scherter Gyula fővárosi tanárok, ára 1 frt. Ötödik javított kiadás. *„Gazdaságtan,”* polgári leányiskolák számára, írták Kohut Rezső, Sajóhelyi Béla, Tiborcz Ida. Ára 60 kr.

Új zeneművek. *„Az első és a második,”* Szabados Béla és Rákosi Jenő a budapesti népszínházban élénk tetszés mellett előadott dallamos operettjének összes énekszámait, éneklőhangra és zongorára megjelentek, a *„Harmónia”* nemzeti zeneműkereskedés kiadásában. A 31 oldalra terjedő füzet, melynek czimlappja Kunosy Frigyes eredeti rajzaiban az operette főbb alakjait élénk Blahánéval, jelmezben angol modorban, színezve ábrázolja, ára 2 frt 40 kr.

Magyar festők a párisi Salonban. Az idei párisi salonban a kiállítók között tíz magyar festő szerepelt. Ezek sorában az első Munkácsy Mihály. Egy női arckép, (mely az őszszel a budapesti műcsarnokban volt látható) és egy magyar életkép lehet tőle látni. Nagyobb kompozíciókat Csók István (Urvacsora) és győri Friedreich Ottó (Heloise Abelard koporsójánál) állítottak ki. Genre ké-

pek láthatók Radó Ilonától, Melniktől és Migl Árpádtól; arcképek *Jovanovics* Páltól, a brassói *Schutz* Róberttől és *Partagi* Vilmtól.

Munkácsy magyar tárgyú életképe a *„Csárda belseje”*. A kép fő alakja egy paraszt legény, ki az ivó asztalra könyökölve muzsikálta magát. Előtte több kitért bors palack, míg háta mögött a czigányprímás húzza. A legény rá sem hederít, miként nem az ajtó mellől lopva réa tekintgető leányra. A kép jobb felén boglyas kemence, mellette húzza a banda többi tagja s különösen a kontraszt jellemző czigányarc; a brácsás épp nagyot húz a borsos palackból. A kép balsarkában, a legénytől oldalt, a korcsmáros magyarasztat valamit egy előzött atyafiinak. A czigányok előtt, hátul a néző felé, egy paraszt legény áll.

A berlini nemzetközi műkiállítás május elsején nyílt meg. E kiállítás érdekében utazott Frigyes császár özvegye, mint a kiállítás patronusa, Párisba, hogy megnyerje a francia művészeket, de eredménytelenül. A magyar művészek a porosz kormánytól előlékeny meghívásban részesültek, s a képzőművészeti társulat gondoskodott, hogy a magyar festészet szintén képviselve legyen.

Már a megnyitás előtti napon Frigyes császár özvegye hosszabb időt töltött a magyar osztályban, hol *Feszty* Árpád, *Hauszmann* Alajos és *Semerecsényi* Miklós, mint a kiállítás rendezői előtt nagy örömet fejezte ki a felett, hogy a magyar művész oly gazdagon van képviselve és nagy elismeréssel nyilatkozott a kiállított magyar képek felől. A megnyitási ünnepély a császári pár, az özvegy császárné s a diplomáciai testület jelenlétében történt. A magyar bizottság tagjait gr. *Széchenyi* Imre nagykirály mutatta be a császári párnak. *Munkácsy* is Berlinbe érkezett a megnyitásra. A magyar osztályban 64 művész 110 műtárgyat állított ki. Munkácsytól női arckép van. Horovitz Lipót, Benczúr Gyula, Vastagh György, Balló Ede szintén arcképeket állítottak ki. A nagyobb festmények közül *Feszty* Árpád *„Sírátó asszonyok”* Krisztus sirjánál” című festménye nagy stíljét, Eisenhut Ferenc *„Gül Baba halála”* keleties színezését, Benczúr ismert *„Bachansó”*-je rubens formát dicsérik a berlini tudósítások. A genre-képek életteljes csoportjából Munkácsy csárda-jelenete, Bihar Sándortól a *„Bíró előtt”*, Halmi Gyulától a *„Vizsga után”* tünik leginkább szembe. A magyar művészeket kitüntették az ebéden is, melyet a német császár adott a kiállítás megnyitása alkalmából. *Vilmos* császár Munkácsyval és a magyar kiküldöttekkel hosszasan beszélgetett, megemlékezve 1885-diki budapesti időzéséről, az orsz. kiállításról, sat. A művészek lakomáján *Munkácsy* is mondott felkötözött, kit a berlini körök nagy szíveséggel fogadták. A *magyar delegátusok* külföldi társakkal egyetemben, vizonzással a kiállítási bankettet, villás eggelt adták a berlini bizottság és a német művészek tiszteletére. A lakomán czigányzene játszott. Felköszöntőket mondtak: *Hauszmann* Alajos tanár Werner Antalra, a nagybíró német művészre s a kiállítási bizottságra, *Feszty* Árpád a magyarok nevében a berlini művészekre; *Eschke* tanár Munkácsyra írté poharát, mint a művészet hőszára. *Munkácsy* oly jó kedvében volt, hogy zenekísérett mellett magyar népdalokat fűtült. Munkácsynál Berlinből elutazása előtt az ottani magyar egyesület tisztelettel, a mester gr. *Széchenyi* Imre nagykövetés is hivatalos volt ebédre. A magyar művészet mellett kicsit szegényes az osztrák művészet szereplése. Mindössze öt művész 18 festménye látható az osztrák osztályban.

Színesz színműírók jutalmazása. Néhai Rókk Szilárd végrendeletében színműirodalmi jutalomdíjat is alapított. Négyezer forint kamatjait kétévi időközben oly színészeknek adják, ki valami jó, eredeti darabot írtán, műve a budapesti nemzeti színházban köztetszésben részesült. A jutalom csak olyan színész-íróknak adatik ki, ki valamely színháznál tényleg a színészi pályán gyakorlatilag működik és az orsz. színészegyesület tagja. Hasonló körülmények közt az elsősg a nemzeti színház tagját illeti. Az alapítvány kétféle kamatait a nemzeti színház drámbírói bizottságosa most *Gabányi* Árpádnak, a nemzeti színház tagjának, ítélte oda. *„Az apócsok”* című vígjátékáért, mely 1890 okt. 10-én került színre először a nemzeti színházban.

A legközelebbi jutalom odaítélése 1893. évi május havának első felében lesz. Ha a két év lefolyása alatt a nemzeti színházban olyan színmű, melyet színész írt, nem adatik elő, vagy köztetszését nem nyerne, akkor a kamatok a tőkélhez eszaltoltnak. Oly szindarab, mely már pályázat útján bármiféle jutalmat nyert, a díjazásból nincs kizárva. A jutalomra versenyző darabnak minden este a budapesti nemzeti színházban kell először adnia.

A krisztinavárosi szinkörben áldozó esütörtökön tartotta első előadását *Krecsányi* társulata, előadva *„Nánit,”* ezt a hamar népszerűsége vergődött mag-

gyar-sváb népszínművet, a czímszerepben *Hentallerné* Pauli Mariskával, ki az idén a szinkör primadonnája lesz.

A közönség színtülig megtöltötte a szinkör tágas nézőterét, a jól mulatott az előadásban, melynek sikerén különben *Hentallerné* mellett a többi szereplő is, kik a budai, jobban mondvá pesti közönségnek már előbbi évekről jó ismerősei, erősen buzgólkodtak. Ha az előadások ilyen jók lesznek, s a közönség ily pártolással részesíti *Krecsányit*, az idei színi évad bizonyára az előbbieknél is jobban fog sikerülni.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia e hó 4-iki ülésén *Hunfalvy* Pál elnököt, s három felolvasást név napirenden.

Dr. *Szinnyei* József *„alakmagyarázatok”* czímen tartott előadást. Három igealak magyarázatával foglalkozott, a melyekben feltűnik, hogy hosszú magánhangzó van bennök ott, a hol a többi alak szerint rövidet várhatnánk. Ez a három alak: 1. jelentő mód, jelenidő: várjátok; 2. mult: vártál, kértél; 3. parancsoló: takarodjál, tőrekodjál (dialektus) várjál, kérjél. *Kunoss* Ignác, mint vendég, jelentést tett kis-ázsiai útjáról s számot adott ama különböző vidékeken tett kirándulásairól, a melyek nyelvi és ethnografiai tanulmányokkal voltak összekötve, s utjában az akadémia is támogatta. Eredménykép bemutatta Nyugat-Anatólia nyelvjárásiainak saját gyűjteményre alapján készített előadását és a gazdag népköltészeti anyagot. Van ezek közt mintegy 600 népdal, 100 mese és 12 népszíndarab stb. Mindannyi oly vidékről, a mely nyelvtérrelileg eddigéig teljesen ismeretlen. A bejárt vidék városai közül minket leginkább érdekel Kütahja, a mely város az emigrációban érdekes szerepet játszott. Ide interndta a török kormány Kossuthot és Bathyányt, a kiket még ma is kegyelettel emlegetnek az odavolt törökök. Egy-két magyar emléket még népköltészetükben is talált. Végül *Zichy* Antal bemutatta *Kazinczy* Ferenc levelezésének második kötetét s fololvasta a levelezések sajtó alá rendezőjének, dr. *Váczy* Jánosnak a kötethez írt előszavát, mely *Kazinczy* leveleiben rátehet az sok beces anyagra. Az első és második kötetben összesen 563 levél van; az elsőben 368, a most megjelenő második kötetben 285; de míg az elsőben a legnagyobb része *Kazinczy* hoz intézett, emebben 149 van magától *Kazinczy*tól. — A felolvasásokat a hallgatóság megjelmezte.

A történelmi társulat e hó 2-iki havi ülésén, mely *Thaly* Kálmán elnöklete alatt ment vége, a folyó ügyek elintézése után dr. *Váczy* János olvasta föl *Marczali* Henrik dolgozatát *Mária Teréziáról*, mely a *„Történelmi Életrajzok”*-ban fog megjelenni, s *Zichy* Antal kivánatosnak mondta, hogy ebben megcáfoltassák *Arneht* osztrák történetírónak az a sok hibás adaga, melyet *Mária Terézia* életrajzában *Magyarországról* mond.

A néprajzi társaság közgyűlése e hó 2-ikán ment vége s *Hunfalvy* Pál elnökösödött.

Herrmann Antal titkár adta elő az évi jelentést. Az első évi működés után a társaságnak 500 tagja volt s ma már 575-re emelkedett. A társaság ülésein az elmúlt évben 37 különböző néprajzi tárgyu értekezést olvastak föl. A jelentés tudomásul vétele után a megürelt alelnök székre *Xantus* Jánost választották. Ezután dr. *Réthy* László felolvasása következett. *„A magyar nemzet alakulása”* czímen, mely közelebb megjelenendő könyvének ismertetése. A szerző arra mutat rá, hogy a magyarság az itt lakó vagy beköltözött népekből mennyit olvasztott magába, kik aztán az államfentartásban, a kultúrában a magyarság törekvéseit támogatták, s nagy eszlások alapítói lettek, s a megmagyarosodott eszlások sok jeles férfit, hadvezért, tudóst, költőt, államférfiut adtak a nemzetnek.

MI UJSÁG?

A király Pécsen. O felseje a pécsi dóm fölszentelési ünnepére június 19-ikén délután vagy 20-ikán délelőtt érkezik Pécsre, s 22-ikén éjjel már Fiumén lesz, hogy a hadi hajók gyakorlataim induljon. Pécs városa 5000 frtot szavazott meg az ünnepélyes fogadtatás költségére.

A Margitszigetről. *József* főherczeg pár nap múlva Alcsuthra érkezik és ott családja körében két hetet tölt, a mikor aztán megkezdé nyári csapatszemléjét. Alcsuthról a főherczeg eljön a Margitszigetre is. A főherczeg rendelkezése a fürdőházakat az idén tetelesen leszállították. Fürdővendégek szép számmal jelentkeznek. Ott fog nyaralni *Szilágyi Dezső* igazságügyminiszter, *Ráth* Károly főpolgármester, továbbá vagy husz képviselő, a kiket a nyári ülésszak a főváros-hoz köt. A szigeti mulatságok sora is nemokára megkezdődik. Május 20-án tartják a *„jogászmajális”* s az idén több majális és nyári mulatság lesz mindkét vendégkörben.

Széchenyi születésének századik éve. Ez év szeptember 21-én lesz gróf *Széchenyi* születésének századik évfordulója. E napot az akadémia is a hála és kegyetes visszaemlékezés ünnepevé óhajítja tenni. E végből az akadémia igazgató-tanácsa elhatározta, hogy e nap emlékére a palotája akadémia-utcai oldalán emléktáblát állít, a mely kron-ünetű domborműben tünteti föl azt a jelenetet, mikor *Széchenyi* az 1825-iki országgyűlés kerületi ülésén az akadémiaát megalapítja.

A monumentális emléktábla 4 1/2 méter hosszú és csaknem 2 méter magas érczlap, a melyről 1/4 élet-nagyságban fognak kidomborodni a festői csoportot következő alakjai: *Széchenyi* István gróf, *Károlyi* György gr., *Andrássy* György gr., *Eszterházy* Mihály gr., *Wesselényi* Miklós gr., *Máriássy* István, *Platthy* Mihály, *Nagy* Pál, *Dessowffy* József gr., *Perényi* Zsigmond gr., *Barta* György és mások. Az emlékmű szobrának munkáját *Holló* Barnabás, *Strobl* Alajos tanítványai készítették. Az emlékmű hozzávetőleges költségei mintegy 12,000 frtot fognak tenni.

A madarászati kongresszus és kiállítás május 17-ikén nyílik meg. Most érkeztek meg a bosznia-hercegovinai madarak, melyek még eddig sehol sem voltak kiállítva. A kiállítással egyidőben megtartandó II-ik nemzetközi kongresszus részletes programját, magyar, német, francia és angol nyelven, most becsőtötták ki.

E szerint május 16-án este 7 órák a tagok ismerkedési estélye lesz a *„Hungária”* szállodában. Május 17-én d. e. 10 órák ünnepélyes megnyitó ülés a nemzeti muzeum dísztermében. Az ülésen *Homeyer* Sándor (Greifswaldból) előadást tart *„A központi Nyugat-Afrika madaréletéről”*. Déltán fél három órák megjelennek a tagok a madár-kiállítás megnyitására, a hol *Herman* Ottó bemutatja honi madaraink vonulása megfigyeléseinek eredményét. 6 órák az állatkerti vendégkörben. Május 18-án délelőtt 10 órák ülés, este 6 órák *Collet* Róbert tanár (Christianiából) az akadémia ülésében előadást tart *„Az arktikus Norvégia madaréletéről”*. Május 19-ikén délelőtt folytatolagos ülés, este 6 órák a tudományegyetem állattani-intézetének előadó termében *Tschessi* Viktor lovag (Ausztáriából) előadást tart *„A havasi madarak életéről”*. Este társas összejövetel a Margitszigeten. Május 20-án délelőtt nyilvános zárulás a nemzeti muzeum dísztermében, a melyen beszámolnak a kongresszus működéséről. Déltán 2 órák búcsú-lakoma.

A tanuló ifjuság orsz. tornaversenye a pünkösdi ünnepek alatt lesz Budapesten, s az ifjuság körében nagy mozgást idézett elő. Már hetek óta mindenfelé folynak a gyakorlatok, s a kiválasztottak készülnek Budapestre.

A versenyeik végrehajtó bizottsága *Hegedüs* Sándor képviselő elnöklete alatt teszi meg a kellő intézkedéseket, s összehívatta a díjakat is. A fővárosi cézektől küldött gyönyörű dísztrágyaközlő bizottság huszát kiválasztott; ezek között legzsebb és legértékesebb a főváros díja. Mintegy 80 ezüstérmét és több elismerő okmányt fognak ezenkívül kiosztani a versenyeken. A tornaszerek nélkül való versenyek iránt oly nagy érdeklődést tanúsítottak a tanulók, hogy egyes versenyeknél a pályázók számát redukálni kellett, a mi szükségessé fogja tenni azt, hogy majdnem minden intézet növendékei előbb otthon versenyezzenek egymás közt s csak a jobbabb versenyzőnek a pünkösdi ünnepélyen, vagy pedig a tornatanároknak kell kiválasztani a növendékek közül a legképesebbeket. A városiigeben, a főváros melletti mezőkön most gyakran lehet látni tornázó csapatokat, katonásan lépve, s mindenféle mozdulatokat téve a tornatanár vezetésé alatt.

Jókai az utóbbi napokban gyöngékedett, s operációknak is alá kellett vetni magát. Szíjpadlását operálta dr. *Árkóczy* József, a mi szerencsésen sikerült is, de a költőnek egy darab ideig nem szabad huzamosabban beszélni.

* Egy francia lap, a *„Le Progrés* de Montélimar et de la Drôme” heti lapnak f. é. április 25-diki száma örvendezve említi egy külön cikkiben, hogy a *„Vasárnapi Ujság”* (*„Journal du dimanche”*, mint le is fordítja) f. évi 3. számában a francziákra nézve milyen lekötőlegző közlemény jelent meg. *„Egy kis francia városka haladása”* czímmel. A magyarok iránt általában igen meleg hangú ismertetés írja végre magát a *„Vasárnapi Ujság”*-ot is bemutatja következő szavakkal. *„Sajnálom, hogy a *V. U.* többi cikkével nem tudok foglalkozni.”* (Az cikkiről ugyanis nem tudván magáról, csak azt az egy cikket olvashatta egy barátja fordításában.) Csupán annyit mondok tehát e magyar lapról, hogy igen jól van nyomtatva s hogy képei finomak és jó kivitelűek.

Dr. Závori Sándor, az ismert jeles fűrdőorvosi már elutazott működése terére, Gleichenbergbe.

A szabadságharcz muzeuma Kolozsvárrt. A szabadságharc emlékeinek összegyűjtésére Kolozsvárrt megalakult az '1848-49-es muzeum egyesület', s elnöke Deaky Albert lett.

A budavári Mátyás-templom építésén a tavasz óta ismét szorgalmasan dolgoznak. Ez évben fölépítik a főtornyos nyolcszögűnek második és harmadik emeletét s megkezdik a főhajó és a két mellékhajó mennyezetének festését.

Egy főúri hangverseny jövedelme. Gr. Szapáry Gyula miniszterelnök terneiben ápril 27-ikén a főúri körök hangversenyt rendeztek jótékony célra.

A tavaszi löversenyek, melyek az idén hét nap tartanak, e hó 3-án vették kezdetüket; az utolsó futás pünkösd vasárnapján lesz; ekkor aztán bezárulnak a löversenyter kapui egész augusztusig.

Az első versenynapon (máj. 3.), úgyszólván a faviarizált lovak vitték el a díjt: Sztáray János gr. pejmén-je; Apponyi Antal gróf Merrymain-ja; Uchtritz Zsigmond báró Benczur-ja; Feszty Tisztul gróf Jonsbach-ja; Zichy Béla gróf Garlic-ja; és az akadályversenyben Sylcia; a napot a lótenyésztő mezei gazdák versenye zárta be.

A legyező-kiállítás. A közönség általános érdeklődése következtében a legyező-kiállítás még e hó 10-éig nyitva marad.

A zólyomi vár. A régi zólyomi várat fogházak alakították, de most kitűnt, hogy a vár műbecsel bír, okvetlen fentartandó részletei (mint pl. a lovagterem, mely hazánkban unikum), nem egyeztetheők össze a fogház czéljaival és rendeltetésével.

Az egyet leánya. Nendtvich Gusztáv mérnök özvegyet és hat árva leányt hagyott maga után, kiknek sorsa nyomasztó. A mérnök és építészegylet, melynek a szerencsétlen halállal kimúlt férfin egyik buzgó tagja volt, elhatározta, hogy a legkisebb lányt, Zsófiát fölnevelti, legyen az egyet leánya.

Ágyag ipar-kiállítás Budapest. Még május hónap, valószínűleg 15-ikén ágyag ipar-kiállítás nyílik meg a városi legúj iparsarkokban.

nok előtt cementből hidat is építenek. A vidéki agyagiparosoktól nagy számmal érkeznek szép és meglepően olcsó dísztárgyak.

Aristoteles sírja. A 'Daily News' jelentése szerint Waldstein, a cambridgei egyetem régészeti tanára, beotiai ásatásai alatt felfedezte Aristoteles valódi sírját.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: SEBESTYÉN PAL, nyug. kir. táblai bíró, a hetvenes éveket a budapesti kir. törvényszék büntető osztályának bírójá, 67 éves, Budapest; ugynit HORVÁTH SANDOR, nyug. osztálytanácsos és pénzügyigazgató, élete 76-dik évében, évtizedeken át volt a pénzügyi kormányzat egyik kiváló buzgalmi hivatalnok.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: SEBESTYÉN PAL, nyug. kir. táblai bíró, a hetvenes éveket a budapesti kir. törvényszék büntető osztályának bírójá, 67 éves, Budapest; ugynit HORVÁTH SANDOR, nyug. osztálytanácsos és pénzügyigazgató, élete 76-dik évében, évtizedeken át volt a pénzügyi kormányzat egyik kiváló buzgalmi hivatalnok.

Az első versenynapon (máj. 3.), úgyszólván a faviarizált lovak vitték el a díjt: Sztáray János gr. pejmén-je; Apponyi Antal gróf Merrymain-ja; Uchtritz Zsigmond báró Benczur-ja; Feszty Tisztul gróf Jonsbach-ja; Zichy Béla gróf Garlic-ja; és az akadályversenyben Sylcia; a napot a lótenyésztő mezei gazdák versenye zárta be.

A legyező-kiállítás. A közönség általános érdeklődése következtében a legyező-kiállítás még e hó 10-éig nyitva marad.

A zólyomi vár. A régi zólyomi várat fogházak alakították, de most kitűnt, hogy a vár műbecsel bír, okvetlen fentartandó részletei (mint pl. a lovagterem, mely hazánkban unikum), nem egyeztetheők össze a fogház czéljaival és rendeltetésével.

Az egyet leánya. Nendtvich Gusztáv mérnök özvegyet és hat árva leányt hagyott maga után, kiknek sorsa nyomasztó.

Ágyag ipar-kiállítás Budapest. Még május hónap, valószínűleg 15-ikén ágyag ipar-kiállítás nyílik meg a városi legúj iparsarkokban.

Szerkesztői mondanivalók.

'A hőbortos.' Komédia egy jelenetben. A komikumnak legkisebb nyoma sincs benne, ha csak a darab hősenek képtelen örlöttéget nem vesszük komikusnak. Komikum helyett azonban találunk benne bőven fanyar, kesernyés érzékeltséget.

Királyhymusz. A 'Vádelmel' isten, ne tagadd meg tőlünk kedveti lengyel hymusz mintájára van írva. A magyar királyhymusz alakja és tartalomra legyen egyaránt magyar.

Mulanád minden. A legnagyobb titok. Az előbbiben túlságosan előtérbe nyomult a bősékelőd, okoskodó elem; a mulanádóság költészetét a száraz előadás és döcögős verselés nem érezteti velünk. A másik valamivel sikerültebb, bár szerző ebben is küzd a formával, mi az egész verset nehézkes teszi.

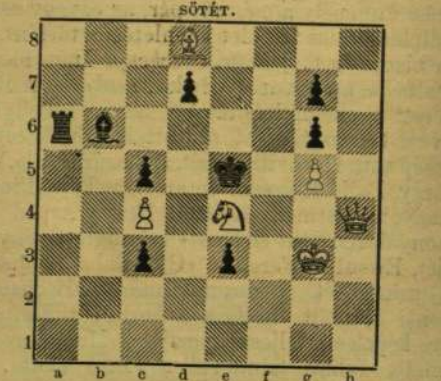
Miniszter úr. Beranger hatása érezhető rajta, pedig Beranger sajátos költésze épen nem alkalmas az utánzásra, s az utánzás, melyből hiányzik a francia költő egyéniségének varázsa; vagy köznapi, vagy izetlen szokott lenni. A 'Miniszter ur', bár a tehetségnek kétségbevonhatatlan jelét viseli magán, szintén ebben a hibában szenved. Különösen befejezése nagyon izléstelen.

Óreg koldussasszony. Vannak benne szép helyek, de az egész nem sikerült eléggé. Sok benne a mesterkedés, átlátszóbbnak s közvetlenebbnek kellene lennie.

Nem közölhetők. Jer kedvesem...; Reményem sírján; Csaldóság; Az életből 1. 2. 3.

SAKKJÁTÉK.

1660. számú feladvány. Bayer Konrádtól.

Világos inátl s a harmadik lépésre matot mond.

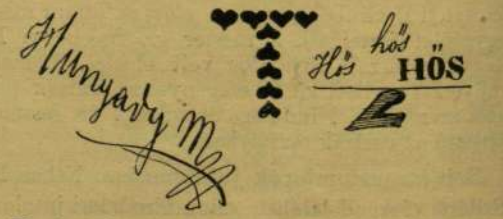
Az 1653. számú feladvány megfejtése Weinheimer R. és Fecster L.-től.

Megejtés.

- Világos Sötét
1. Hg7-e8 Vg2-b2
2. Vb1-h7 Vb2-b4
3. Vg7-h1 Kd5-e5
4. Hd8-e6 mat.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. - Andorfi S. - Kovács J. - Ung.-Tarnóczi: Németh Péter. - Keekemen: Balogh Dienes. - Csádkörnyád: Györfi Gergely. - A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A 'Vasárnapi Ujság' 17-ik számában közölt képtalány megfejtése: Arisztófanesz.

HETI-NAPTÁR, május hó.

Table with 4 columns: Nap, Katholikus es protestáns, Görög-Orosz, Izraelita. Rows for dates 10th to 16th of May.

Holdváltás. Első negyed 17-én 8 óra 20 p. e.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-ter 6. szám.)

Fekete, fehér és színes selyemkémek 60 kr.-tól egész 15 ft 65 kr.-ig, méterenként - simán és mintázva (körülb. 240 különböző minőségben és 2000 különféle színben, alappal stb.) szállít ruhánknak és végezára vám- és vitédij-mentesen Henneberg G. (csász. és kir. udv. szállító) gyári raktára, Zürichben. Minták postafordultával. Levelre Svájcba 10 kr.-os bélyeg ragasztandó.

CSÁSZÁRFÜRDŐ BUDAPESTEN

kénes hév- és langyos forrásokkal (27°-64°75° C.) FEDETT FÉRFI ÉS NŐI ISZAPFÜRDŐI, a fővárosban a legkitünőbb ásványvíz-gőzfürdője.

kő-, török-, porcellán-, fehér- és vörös-márvány- és horgany-kád-fürdői kizárólag természetes hófokú ásványvízzel vannak táplálva, és a lakószobákkal zárt, télen fűtött folyosók által összekötve.

200 lakószoba napi 50 krajczártól - 3 forintig.

NAGYSZERŰ ÁSVÁNYVÍZ-USZODÁK.

Kitünő gyógyhatás. mindennemű köszvényes-, csuszos-, csont-, csontthártya-, ideg-, izom- és görvvelyes bántalmak, női betegségek, gyomor- és hólyag-, vérérgzés, sapkór-, fémmegezés stb. ellen. - Állandó fűdő-orvos: Dr. Brunner Kálmán. - Naponként kétszer katonazene. - Gyógy- és zenédj nincs.

Leichner zsírpóra és Leichner hermelinpóra (legjobb minőségű zsírpóra) által; mely napraira és esteire a legjobb arczpor, erősen tapad, a bőrt széppé, rózsás fiatal üdőségűvé és puhává teszi; ártalmatlan, s nem lehet észre venni, ha valaki azal elporozza magát. - Minden kiállításban az arany éremmel kitüntetve; a legfőbb nemesség s az egész művészvilág használja, s kapható minden illatszerekkereskedésben, de csakis zárt szelencékben, a 'Lya és babékoszort' védjeggyel. Kérjék mindig Leichner zsírport (Leichner's Fettpaste) illatszerek-üzegység, kir. udv. színházak színházja Berlinben.

A 'Franklin-Társulat' kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható: GÖRÖG ÉS LATIN REMEKIRÓK KIADJA A M. TUD. AKAD. CLASSICA-PHILOLOGIAI BIZOTTSÁGA.

GÖRÖG ANTHOLOGIABELI EPIGRAMMÁK. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta PONORI THEWREWK EMIL. Ára füzve 1 ft.

Görögül és magyarul: Ára füzve 2 forint. PLATON THEAITETOSA. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta SIMON JÓZSEF SÁNDOR. Ára füzve 60 kr.

Görögül és magyarul: Ára füzve 1 ft 20 kr. 'Hazánk legkedveltebb savanyuvize' A MOHAI ÁGNES FORRÁS. Legjobb asztali és üdítőital. Friss töltésben mindenkor kapható. Ö fensége József főherceg asztalán rendes itál szolgál.

ELDESKUTY L., cs. és kir. és szerb kir. udv. szállítóval, Budapest. Ugyazint minden gyógyszerárban, fűszerkereskedésben és vendéglőben.

RÉTHY JÁNOS mérnök, nemzetközi szabadalmi irodája, BUDAPESTEN, Erzsébet-körút 14. sz. eszközi új találmányok szabadalmaztatás és a szabadalmak meghosszabbítását bármely államban. Elvállalja a találmányok értékesítését és védelmét. Mindennemű felvilágosítással szolgál szabadalmi ügyekben. - Védjegyeket beajátstromoztat minden államban.

Az antik drámák megértésére szolgáló művek! A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent:

COX GYÖRGY. GÖRÖG REGÉK. Fordította és bevezetéssel ellátta KOMÁROMY LAJOS. Ára vászonkötésben 2 ft 80 kr.

COX GYÖRGY. A MYTHOLOGIA KÉZIKÖNYVE Angolból fordította s a finn mythológiával bővítette SIMONYI ZSIGMOND. Második javított kiadás képekkel.

Ára füzve 1 ft. Diszkótésben 1 ft 50 kr. GÖRÖG-RÓMAI MYTHOLOGIA. Összeállította OSIKY GERGELY. A szöveg közzé nyomott képekkel. Ára füzve 1 ft 20 kr. Diszkótésben 1 ft 80 kr.

CHURCH ALFRED J. ELBESZÉLÉSEK A GÖRÖG TRAGIKUS KÖLTŐKBŐL. Angolból fordította és jegyzetekkel kísérté NÉVY LÁSZLÓ. Négy színes képpel. Ára füzve 1 ft. Vászonba kötve 1 ft 50 kr.

A KRIEGNER-féle ACATIA-SZAPPAN kellemes habzása, rendkívül kedves illata és nagy tartósságánál fogva, ma a legkedveltebb pipere-szappan. 1 drb 50 kr., 3 drb dobozban 1 ft 40 kr. Acatia-arczkrétme pár heti alkalmazása egészen új, tiszta, gyermeked arczkrét idéz elő. 1 üveg ára 1 ft. Krieger György gyógyszer. a

SOPHOKLES DRÁMÁI.

A 'Fran'lin-Társulat kiadásában Budapestben (IV., egyetem-utca 4. szám) megjelent és minden könyvtárban kapható

- Sophokles. Elektra. Fordította Csiky Gergely. Második kiadás. Ára füzve 20 kr. Oedipus király. Forl. Csiky Gergely. II. kiadás. Ára füzve 20 kr. Oedipus király Kolonosban. Fordította Csiky Gergely. Második kiadás. Ára füzve 20 kr. Antigone. Ford. Csiky Gergely. Második kiadás. Ára füzve 20 kr.

Még a legszebb hölgy

is a Saluator-gyógyszerárban Nasichon, Eszék mellett, Spei-laboratoriuu ában a szépség ápolására, száraz meg száraz észszéri, ártalmatlan, az arcz, a karok és kezek, haj és fogak minden szépségiháit ellen szolgáló készítmény között, talál valami alkalmasat. Ajánlom példái: IV

dr. Spitzer újonnan javított arczkenőcsét 35 kr. dr. Spitzer újonnan javított mosdóvizet 40 kr. dr. Spitzer valódi Saluator-glycerinzsapp. 50 kr. dr. Spitzer lyoni r. sziszit. 50 és 80 kr.

melyek a bőr minden hibáit és pedig az arcz vörössége, szepil, pattanások, májfoltok, bőrhátrák s több e féle, utalán a charlatánok által tetemes árrakon ajánlt, semleges ártalmatlan szerem. Jótállás melletti ártalmatlan szerem minden életemmel és higanytartalommal bíró, készítményekkel tévesztendő össze. - Szállítási esapán a Saluator-gyógyszertár által Nasichon, Eszék mellett. - Felvilágosítások a haj, bőr, fogak stb. minden szépségiháiról, és érdekes röpírát: 'TOILETTE-TITKOK', ingyen és bérmentve. - Ismeteladókknak különösen nagy engedmény. 3 frton felül bérmentve. 1 frton alul semmi sem küldhető. Csomagolás ingyen. Küldeményünk tartalma kívülrol fel nem ismerhető.

Legjobb és Leghírveesebb Pipere Hölgypor La VELOUTINE Különleges Elszapor BISMUTTAL VEGETIVE CH. FAY, ILLATSZERÉSZ, PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

Sternberg A. és Testv. Hangszer-Ipar Budapest, kerepesi-út 36. Képes újságok ingyen és bérmentve.

VÉGHLESI VERA FORRÁS. Hazánk legtisztább, legolcsóbb és legjobb szén-savú, égvényes savanyuvize, Véghles-Szalattán, Zólyom. mindig friss töltésben kapható a budapesti forrártárban: Erzsébet-körút 56. szám alatt, továbbá fűszerüzletekben és vendéglőkben! Telefon összeköttetés. Számos raktár a vidéken.

REPARATOR.

A budapesti Szt-Bókus kórház statisztikai kimutatása szerint a Reparatortól ott 136 kísérlet tetettet, a melyek közt 7 esetben javulás és 120 esetben teljes gyógyulás éretett el. Kapható posta utánj gyógyszerárban és az összes gyógyszerárban. Ára egy nagy üvegnek 1 ft, kis üvegnek 50 kr.

Magyar koronához Budapest.

1891. május. 173. sz. 1891. május.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti
GYULAI PAL.

TARTALOM:

As atyafiak. Regény. (V.) — Csiky Gergelytől.
A nemzetközi váltók tana. — Kohn Dávidtól.
A renaissance és Mátyás király. (I.) — Csánki Dezsőtől.
Újabb nézetek a francia irodalomról. — Haraszti Gyulától.
Kaliforniai tanulmányok. (I.) — Gaulieur H. után francziából — Nendtvich Gusztávtól.
Kéltelmények. Emléklül H. M.-nak — Lévy Józseftől. — Karosszekemen — Longfellow után, angolból — Szász Bélától.
Fordalom és reactio Ausztriában. — i. k.
Értesítő. — Három kötet Brunetiéretől. (Études critiques sur la littérature française. — L'évolution des genres dans l'histoire de la littérature. — L'évolution de la critique.) — r. — Irodalomtörténeti Közlemények. — K. — Nagy E.: Magyarország közjoga. — L. B. — Király Pál: Apulum. — Téglás Gábertől. — Rákosi V.: Sipulusz tárcái — i. — Iványi Ö.: A püspök atyafisága. — nt. — A m. t. Akadémia könyvkiadó-vállalata.

Franklin-Társulat

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten.

MÉG A MODERN VEGYÉSZET rohamos haladása és az annak révén keletkezett számtalan újító szer sem volt eddig képes a harmincz év óta kitűnően ismert pipere-szert a

Dr. LENGIEL-féle NYIRFA-BALZSAMOT

Kiszorítani, ami legjobban bizonyítja, hogy szer valóban jó, a természetből nyújtott készítmény szer. Dr. Lengiel Fr. nyirfa-balzsama Szt-Pétervártól az orosz csári miniszterium orvosi szakosztálya által jóváhagyatott. Dr. Rapsi tanár a bécsi egyetem professzora, valamint Pyschnich tanár által Londonban a több más szakértőnek által ajánlatot és 30 éven át az ott vevői eljárás után készítették, mely eljárás folytán azok tulajdonságát nyeri, hogy a bőr legfelsőbb rétegét lassanként lehántja és az alatta megújított alsó bőrréteget ifjú fényében és üdőségben tünteti elő; nyomtalanul elűntet minden nemű kiütést, foltot, vörösséget, anyajegyet, elsimítja a redőket és himlőhelyeket s fokozottan báronysima bőrt és édeskécskét utatissza egy 1 frt 50 kr. A nyirfa-balzsam által már megfogott bőr konzerválására igen ajánlatos a

Dr. Lengiel-féle Opo-Crème
egy doboz 60 kr. és a

Dr. Lengiel-féle Benzoé-szappan
egy db 60 és 35 kr. egyidejű használatra.

Kapható Magyarország minden nagybb gyógyszerüzében, gyógyszer-és illatár-kereskedésben. Főraktár Budapesten:

Török József gyógyszerüzében, Király-utca 12. sz.

SZENT LÁSZLÓ GYÓGYFÜRDŐ (Püspök-fürdő) NAGYVÁRAD MELLETT.

Vasuti állomás, távirtda és posta.

Fürdő-évad: májustól augusztus végeig.
 Utolsó évad: tetemes ármérséklettel szeptember 1-től október hó végeig.
 Téli évad: november 1-től április végeig.
 30-40° C. hőforrások, tükör, porcellán, moór-fürdők, újonnan épült igen díszes Curiaon, iszapozás, gyógyvíz, nagy fürdő és tünzteremmel, átermekkel, kávéházakkal és fedett terrassokkal, közvetlenül a nagy és árnas tölgyerdő szélén, séták a díszes park, az árnas erdő és a Somló-hegyen, fűdött étahely, kitűnő konyha, a városi püspökségi pinceszében készült saját termései kitűnő borok, hírlapok, tekepálya, naponta háromszor zene, időközönként a városi katonai zenekar is játszik.

Ezen hőforrások kitűnő eredménnyel használtak: idült rheumatis, köszvényes, görvéllykóros bántalmaknál, izületi és idegbajoknál, női betegségekben, gyomorhajoknál stb. Az ivóforrás szeliden oldó hatással bír.

A fürdő 120 szép tágas, világos szobával rendelkezik.
 Fürdőszobos az évad kezdetétől szeptember végeig.
 Bővebb tudósításokkal szolgál

a fürdőgondnokság.

ASPINALL-féle angol
EMAILFESTÉKEK
MAJOLIKAFESTÉSRE

beégetés nélkül, kőszertien megkeményedvén, fénylő ékesszínűek, moshatók és napállóak, alkalmazhatók szintgyűz agyag, porcellán, üveg, kő és érczre, valamint fa, bőr és szövetre. Utasítás és árjegyzék ingyen!!

Egyedüli raktár Budapesten.
SEEFELNER J. L.
cs. és k. udv. szállítónál,
IV., Váci-utca 9. szám.

SZEDER-INDÁK

ELBESZÉLÉSEK.

Irtá

BAKSAY SÁNDOR.

Ára félve 2 frt. — Diskótébsen 2 frt 50 kr.

Tartalom:

Jáhel. — Babett. — Három kereszt. I. A fehér kereszt. II. A fekete kereszt. III. Házaló kereszt. — Recipe.

Kwizda KÖSZVÉNYFOLYADÉKA

fájdalomcsillapító szer

köszvény, csúz és idegbajokban.

Ugyszintén jeles hatású **fiizamodásoknál**, az **izmok és idegek feszültségénél**, **helyi görcsöknel** (lábkra-görcs), **idegfájás**, főként pedig **erősítvél nagy fáradtságok, hosszú menetek** előtt és után.

Egy palackkal 1 frt o. é.

Kwizda Ferencz János, cs. és kir. osztrák és királyi román udv. szállító és kerületi gyógyszerésznek, **Korneuburgban**, Bécs mellett.

Bizonyítatik, hogy a **helyőrségi kórházban** és a **katonai fürdő-gyógyintézetben Badenben**, **Kwizda köszvényfolyadéka** a **csúz** különböző alakjai, névszerint **izomosúz**, ugyszintén a **köszvény és idegesség** ellen, ép **ugy magában**, valamint **hővérők** **segédesszke** gyanánt, **jó hatással** alkalmazhatótt. **Baden**, 1886 szept. 21. **Dr. Mühlleitner**, cs. és kir. kórházosorvos és kórház-vezető.

Főletét a Magyar királyság számára Budapesten Török József gyógyszerüzében; kapható továbbá **nagyban: Kochmeister Frigyes utódlai, Neruda N., Thallmayer és Seitz, Strobenz testv., s Deztinyi F.-nél; kicsinyben** minden gyógyszerüzében. Szives figyelembe vételül. E készítmény vásárlásánál kérjük, mindig **Kwizda köszvényfolyadékat** kérni, és arra figyelni, hogy épugy minden palack zárnyája, valamint a carton is a mellékelt védjegyvel legyen ellátva.

Kwizda Ferencz János, cs. és k. osztr. magyar és kir. román udv. szállító, és ker. gyógyszerész **Korneuburgban**, Bécs mellett.

VASÁRNAPI UJSÁG

20. SZÁM. 1891. BUDAPEST, MÁJUS 17. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és egész évre **12 frt** POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt fél évre **6** • Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG** egész évre **8 frt** fél évre **4** • Csupán a **POLITIKAI UJDONSÁGOK** egész évre **6 frt** fél évre **3** • Kalföldi előfizetéseket a postallag meghatározott vidéki úr csatlalód

GRÜNWARD BÉLA.

1838—1891.

POLITIKAI újabb küzdelmeinknek egy kiváló tehetségű vezérbajnoka költözött el az élők sorából Grünward Béliában, parlamenti életünknek és politikai irodalmunknak és sokat emlegetett, rokonszenves alakjában. Elköltözött pedig olyan körülmények között, melyeket fájdalmasan esik regisztrálnunk. Erőszakos kézzel vetett véget sikereiben s elismerésben eddigelő is gazdag s ezentúl még több szép reményre jogosító munkás életének. Ugy találtak e hó 4-ike és 5-ike közti éjjel Páris mellett, Courbevoie határában, felső testével a Szajnába bukva, jobb halántékában két revolver-golyóval. Daczára, hogy Párisban álnév alatt tartózkodott, s mindent eltávolított, a ny nyomára vezetett volna kiletének, jó ismerősei, a Párisban tartózkodó magyarok, a Morgue halottas kamrájában kiterített holttestében fölismerték a kitűnő magyar politikus és publicista porhüvelyt, s a rendőri szemle kiderítette, hogy saját kezével oltotta ki életét.

országban ő volt első, sokáig egyedüli, de mindenkor legbüzdőbb és leghivatottabb hirdetője, már a legközelebbi napokban diadalát várhatta s ritka embernek jutó azon szeresének nézhetett elébe, hogy törekvései célját im elérve látja.

Ha egy gróf Széchenyi István, ha egy gróf Teleki László kétségbe esik s ön élete ellen emeli föl kezét, annak magyarázatát megtalálja a lélekűvár. Hiszen ezek reményeik egész világát látták összeomlani, életüknek legfőbb célját hitték mindörökre elveszettek s kezükbe a

GRÜNWARD BÉLA.

Egy megfejthetetlen problémával állunk itten szemben, egyikével azoknak a kifürkészhetetlen rejtélyeknek, melyek ott rejtőznek az emberi lélek örvényeiben. Mi vihette rá, hogy erőszakos kézzel az alkotónak jogaiba nyuljon? Hiszen a természet testben, lélekben annyi áldásával halmozta el, a közbeesülésnek olyan mértékében részesült, mint magános s nem is vagyontalan, a mellett dolgozni is tudó embernek aránylag oly kevés osztályrészt jutott neki a tisztas megelés gondjaiból, hogy a legtöbb ember előtt akár irigység tárgya is lehetett. Ehhez járult, hogy a közigazgatás államostásának, melynek ez

Rejtély, valóban örök rejtély az emberi lélek s e rejtély feneketlen voltakán az ő gyászeseit megdöbbsentő új bizonyítéka.

Még ha a parlamenti küzdő-téren nem lett volna is működésének újabb történetünkben ily csaknem páratlan mondható eredménye, az a siker, melyet a politikai irodalom terén aratott, az az elismerés, a melyben tehetsége pártkülönbség nélkül részesült, elegendő lehetett volna egy nem közönséges becsúgy kielégítésére. Mint egy felső-magyarországi vármegye fiatal, lelkes, hazafias alispánjának a megyei és egyházi autonómia sánczai mögé bújt pszanzlívizmussal gyűlt meg a baja. Minden sánczok daczára bátran támadt ellene és sikerült is a haza- és nemzetellenes tót Maticzát, a nemzetiségi agitációk és veszedelmes fészket, szétrobbantania. Sikerült, pedig csak alispán volt, nem pedig miniszter.

De ez a siker nem következett be olyan hamar, mint szeretete volna s ebből volna le ő azt a következtetést, hogy a magyar állam a szeretehűző üzemekkel szemben bizonyos körülmények között tehetetlen, sőt védtelenül áll, ez állandó veszedelem ellen tehát a magyar államot föl kell ruházni mindazokkal az eszközökkel, melyek állami céljai elérésére szükségesek. Így született meg benne a közhatalmak öszpontosításának az a gondolata, mely politikai működésének vezérprinczipiumává lett s mely a közigazgatás államostásában nyert formaszertű kifejezést. Ennek az eszmének, melynek megvalósításában most a kormány és a törvényhozás többsége fáradozik, Grünward már két évtizeddel ezelőtt „Földvidék” czímmel megjelent első nagyobb röpiratában adott kifejezést, általános feltűnést keltve, s mind több és több embert ejtve gondolkodóba.

Midőn képviselővé lett, a szószerket használta föl eszméje szolgálatában, s noha beszédeinek művészi szerkezete, erős argumentációja és elegáns előadása mellett sem volt a szó szoros értelmében szónoknak mondható, itt is elérte azt, a mi a politikai szónoklatnak legfőbb célja: új híveket szerzett nézeteinek, ellennézetüket térített a maga véleményére.

Hatalmas támogatója volt ebbeli törekvéseinek publicisztikai működése. A politikai sajtó-

A balatonfüredi gyógyfürdő

május 17-én nyitattik meg.

„BALATON-FÜRED” enyhe és egyenletes klímájánál és kitűnő juhsavó-intézeténél fogva különösen ajánlható: **idült légszohurut és tudóbántalmaknál**; **égyényes sós, szénsavas vasas forrásai, hideg és meleg szénsavas fürdői, gőzfürdő** s a női és férfi-uszodával ellátott **Balaton-fürdői javalvák**: **gyenge emésztés, idült gyomor- és bélhuzam**, **vesemedence- és hólyaghurut**, **hasi pozsga**, **máj, lép**, **aranyér** és női **bántalmak** ellen; továbbá **vérszegénység**, **sápkór** és **görvéllykór**nál, általános **gyengeség**, **gerinczagy- és idegbántalmak**nál.

Rendszeres szőlő-kúra szeptember 1-én kezdődik.

Díszes gyötyterem, elegáns átermek, terrasse, kávécsarnok, fűdött sétány, jó zenekar és szini előadások, vízi sétákra kényelmes és biztos angol csónakok s vitorlás hajók, bál, tombola, jó restaurató — **Wild** vezetése alatt — szép és kényelmesen butorított lakások, posta és távirtda hivatal, jól rendezett gyógyszerüz. — **B-Füredre** vonatkozó ismertetések kaphatók minden könyvkereskedésben és a fürdőben. A fürdőintézet rövid ismertetése kívánatra ingyen megküldetik.

A közlekedés, déli vasuton Budapestről — naponként kétszer — **Bécs** és **Kanisztól Siofokig**, innen a Balatonon át 3/4 óra alatt a **„Kelen”** új gőzhajóval történik, továbbá a **nyugati vasut veszprémi állomásától**, honnan az ott kellő számban levő kényelmes bérkocsikon és kellemes uton, másfél óra alatt juthatni Balaton-Füredre. Vasuti sasonjegyek 33% kedvezményvel, mindennap Budapestről B-Füredre és vissza 3 napra érvényes jegyek féláron kaphatók. — A fürdő-intézet rendelő fő-orsosa: **Dr. Huray**; urad. orvos: **Gemál**. — Lakás-megrendelések, (melyre előleg küldendő) a **Klotild-Erzsébet udvarban** és a **Grand Hotelben** a fürdőintézet igazgatóságához intézendők Balaton-Füredre. — Lakások június 15-ig és augusztus 20-tól 30% al olcsóbbak. — **A b-füredi ásványvíz főráktára** Budapesten **Édeskúty L.**, m. kir. udv. és szerb kir. udv. ásványvíz-szállítónál; és kapható még Székesfehérvárott **Birkmayer** és **Veszprémben Müller** fűszerkereskedésében. **A fürdőigazgatóság.** (Utánnyomat nem díjazatik.)

A Mamák azt mondják, hogy kedvesebb a szépnl a szobó leány. **Az Apa** is azt ál. **Férjem** uram sem ellenzi, mert a Dóvil hitja, és a Pompadour-pasta (ára 1.50, 2.50 és 4 frt) és a Spitzer pomádja (40 kr., 70 kr. és 1 frt 20 kr.) vagy a Dermintin kenőcs (50 kr., 80 kr. és 1 frt 50 kr.) nem valami arczfészték és nem ártalmas, sőt házi foglalkozásokkor, vagy kirándulás után megporgált arcz-és kézbor apóladásra és a csuszny sepiő, sőtör, májfit és pattanások elmulasztására e 3 közli való mellikkal este bekenni, reggel a hozzávaló „Detergon”-szappannal mosdatni (ára szaronyos-zárral melcszében 50 kr., 80 kr. és 1 frt 50 kr.). Egyik nő a Spitzert, másik nő a Dermintint kedveli, de makacs arczfólnál Pompadour-pastám legjobban ajánlható. Szép, egészséges fogak fentartására és beteg fogak további elromlását, az ebből eredő kintöz fájást elhárítani, használassék este „Gyöngy-fogvász” (30, 50 és 80 kr.), reggel pedig a „Gyöngy-fogvász” (30, 50 és 80 kr.). Forgámban levő fogakfék egyszerűen étvendők, mert már 1 heti használat után lehetetlen a szubál szemmel nem is látható kárteknny állatkaóhól és genyedéses erjombakóhól álló **utálatos** piszok heőlénk kimosni és így mindig újra a szájba kenetik. Egy a zelnek megfelelő Dávid-féle különös fogkefe ár. 60 kr., egy ugyanolyan ritka gyermek fogkefe 50 kr., ezek egyszerűen a vesztényes „Dertitis” óvszeri. Nem hiszek hajónevelésben, de hiszek „Hajónevelésben”, hogy az szálleki kielégíti, mert az ószhaj tövőtől hegyig nem tarka-barka, hanem egyenletes szép barna, a ki kívánja, fekete is lesz, a festést pedig még az ismerősök sem vehetik észre. Egy próba-üveg 1, 2 és 4 frt. Antipilát hajhullás és korpá ellen, a kopaszodásnak vele előjezt. (80 kr. és 1 frt 50 kr.). Sudoron-por bőrszárazság ellen. Különös jó hatással még mint kápor és a kehből eredő nehéz zihálás ellen, megabálakor

Antegrin-por beállt veszedelmes kökka, étvágytalanság, elsoványodás ellen, daczára a jó ételidés, kemény gánjúság, viszéletlenség és gyliszták ellen, hizálás közben is szükséges olykor-ókor adni, léptalpor, száj- és palatínnyal, hóköztégek, általánosan vészitővel. Minden gondolkodás és kérdézőkódás nélkül, hogy mi volna jó, csakis Antegrin-t kell beadni. — Egyszeri adag alig kerül 3 krajczárba, nyilvegy nagy kárt elhárítanak azok, kik óvszer-kepen hős-kóros adást, mindig kénnél túlják. — Egy tekeres Antegrin-por ára 40 kr. mely elég egy sűdő megmentésre. Egy 1 fontos tekeresben körülbelül annyi van mint három 40 kros tekeresben. Egy kilogrammtól kezdve megmérve adatik és ára kilónként 2 forint. Két és fél kilt 5 forintot már bérletre küldök. Egy 4 kilogram 20 kilogram postacímre egybenmérve 9 forint 40 kr. helyett 8 forint 93 kr. az ára, de egy 10 kilogramm zsekké ára csak 17 forint. 215 kilogramm fölül minden kilogram 1 forint 60 kr. Ötven kilo egy ledában 75 forint. Száz kilogram 140 forint.

Kaphatók készpénzért v. posta-utánvétellel küldve csakis a készítőnél **Dávid Gyula gyógyszerésznél, Eszék, Alsóvárosan.**

Raktáron van eredeti áron, **Antegrin**em kivételével, **Vértessi Sándor illatszerezésznél Budapesten, IV. kerület Kristóf-tér 8. szám alatt.**